

**Институт за
Социална
Интеграция**

FOUNDATION FOR EUROPEAN
PROGRESSIVE STUDIES
FONDATION EUROPÉENNE
D'ÉTUDES PROGRESSISTES

„Мониторинг на президентски избори 2016”

ОКОНЧАТЕЛЕН ДОКЛАД

Декември 2016 г.

Съдържание:

1. Въведение	 стр.3
2. Анализ на изборното законодателство	 стр.5
3. Медиен мониторинг и мониторинг на предизборната кампания ..	стр.15
4. Гражданско наблюдение на изборния ден	 стр.38
5. Приложения	 стр.50

1. Въведение:

Институтът за социална интеграция (ИСИ) - София, в партньорство с Фондация за европейски прогресивни изследвания (ФЕПС) - Брюксел, за шести пореден път осъществи мониторинг на предизборния и изборен процес в България.

Основни цели на Мониторинга: Подкрепа на демократични, прозрачни и честни избори за президент и вицепрезидент, постигане на превантивен ефект върху възможността за нарушаване демократичността на изборите и повишаване информираността и участието на гражданите в изборния процес.

Мониторингът следва три етапа: анализ на изборно законодателство, медиен мониторинг и наблюдение на изборния ден.

След Местните избори през 2015 г. отново се заговори за промени в Изборния кодекс. Той бе променен през месец май 2016 година. Приемането му не бе плод на широк обществен и експертен дебат, а компромис в управляващата коалиция, с цел запазването ѝ. Ключовите промени бяха две – намаляване броя на секциите в чужбина и въвеждане на опцията „Не подкрепям никого“ в бюлетината. Само няколко месеца по – късно втората се оказа препъни камък при отчитането на резултатите. Това наложи промяна на Изборния кодекс в предизборната кампания, броени дни преди самия изборен ден. Голяма част от обученията на изборната администрация в страната вече бяха преминали, а поправката променяше именно методиката на отчитане на гласовете. Това доведе до ново положение и липса на последваща информираност на членовете на секционните избирателни комисии и неадекватност при провеждане на изборите и отчитане на резултатите.

Реализацията на дейностите по Мониторинга през 2015 г. потвърди опасенията, че е тенденцията за нарушаване на демократичността на изборния процес е все още налице. Предизборната кампания става все по - нечестна, манипулативна, неравностойна. Освен типичните „демократични“ практики, в процеса на кампанията, по време на изборния ден и върху резултатите от изборите, частично влияние оказват икономически, корпоративни и дори криминални интереси.

Именно затова основен обект на наблюдение и анализ бяха медиите и начинът, по който тяхната работа дава отражение върху изборния процес. В известна степен това зависи както от нормативната рамка (ИК, ЗРТ и др.), така и от чисто професионалния

подход на всеки журналист и редактор, когато опре до създаване и отразяване на политическа информация. Този аргумент е общовалиден, тъй като предизборната кампания в медиите, и начинът на ретранслиране на послания формира обществено мнение и създава нагласи, които пък определят частично и мотивацията на вота.

Тази година ИСИ регистрира близо 600 наблюдатели от всички области в страната, като за всяка област имаме регионален координатор. Групата от регионални координатори премина през обучителен инструктаж, с основен елемент избран ден – превенция на възможни нарушения. Гражданско наблюдение извършихме и в чужбина, в секции в Румъния, Белгия, Италия и Франция.

Чрез преминали обучение наблюдатели, увеличихме гражданското участие в изборния процес и заинтересоваността на избирателите към провеждането на честни, прозрачни и демократични избори. Възможните нарушения в изборния процес трябва да получат необходимата публичност и за тях да бъде сигнализирано на отговорните органи и институции. За тази цел бе използвана вече създадената мрежа от граждански наблюдатели във всички изборителни райони на страната.

Този документ представлява подробен доклад на дейностите по Мониторинга в неговата съвкупност – аналитични материали, обобщено описание на извършени дейности, описание на регистрирани тенденции и явления, анализ на медийна среда в контекста на изборите за президент и вицепрезидент.

Първи етап - Анализ на изборното законодателство

Изготвил:
Георги Кардашев

София
Септември, 2016

I. УВОД

Настоящият анализ е в следствие на актуален мониторинг на изборното законодателство в Република България преди и по време на избора за президент и вицепрезидент на Република България, който ще се проведе на 6 октомври 2016 година. Анализът е интегрална част от проект за мониторинг на изборния процес, реализиран от Институт за социална интеграция и представя обобщен преглед над изменението на някои от най-важните изборни правила чрез влезлите в сила законодателни промени в Изборния кодекс, обнародвани в ДВ, бр. 39 от 2016 г., в сила от 26.05.2016 г. и ДВ, брой 57 от 2016 г., в сила от 22.07.2016 г.

II. ОБЩИ ПРАВИЛА ЗА ИЗБОР НА ПРЕЗИДЕНТ И ВИЦЕПРЕЗИДЕНТ

Съгласно чл. 93, ал.1 от Конституцията на Република България, президентът и вицепрезидентът на България се избират на основата на общо, равно и пряко изборително право, при тайно гласуване. Прекият избор цели да стабилизира и направи независима президентската институция в системата на държавната организация. Тук следва да посочим, че в историята на българската законодателна уредба и по специално Конституция от 1971 г., първият и вторият държавен глава на републиката са били избирани от парламента. Такава практика намираме и в повечето европейски страни с парламентарно управление, в които президентите се избират от парламентите.

В настоящата ни конституционна уредба се определят условия, на които трябва да отговаря едно лице, за да бъде избрано за президент. Изисква се да е само български гражданин по рождение, да е навършил 40-годишна възраст и през последните 5 години да е живял на територията на Република България. Освен това кандидатът за президент трябва да отговаря на условията за кандидат за народен представител, т.е. да не е поставен под запрещение и да не изтърпява наказание лишаване от свобода.

Избори за президент и вицепрезидент следва да се проведат не по-рано от три месеца и не по-късно от два месеца преди изтичане на 5-годишния мандат на действащия президент. Изборът се провежда по мажоритарната изборителна система с абсолютно мнозинство. След провеждане на изборите, за избрана се счита кандидатската двойка, получила повече от половината от действителните гласове, ако в изборите са участвали повече от половината от всички избиратели в страната, вписани в изборителните

списъци. Двете условия се изискват кумулативно, ако едно от тях не е налице изборът е неуспешен. В този случай се провежда втори тур в 7-дневен срок от провеждане на първия. Във второто гласуване участват първите две кандидатски двойки получили най-много гласове на първия тур. Ако някой от тях се откаже от участие във второто гласуване, в избора се включва кандидатска двойка, класирала се на трето място. На втория тур се избира кандидатската двойка, която е получила най-много действителни гласове или т.н. абсолютно мнозинство от действителните гласове. На втория тур не се изисква да са гласували повече от половината от всички избиратели, за да бъде избран президент.

III. АНАЛИЗ НА ЗАКОНОДАТЕЛНИ ПРОМЕНИ В ИЗБОРНИЯ КОДЕКС

В настоящия анализ следва да опишем основните промени в Избирателния кодекс, които на база направения мониторинг поражда широко обществено обсъждане и активност в плоскостта за и против съответната нормативна уредба и начина, по който тя оказва влияние върху изборния процес.

На първо място приетите промени в Изборния кодекс показват, че те не лежат на стабилни експертно-мотивирани тези, а до голяма степен отразяват политически компромис в управляващата коалиция. Пример за това е въвеждането на задължителното гласуване, което премина през много трансформации, докато накрая се оказа, че не бе приета реална охранителна мярка при наличие на простъпка по отношение на това задължение.

Приетата санкция, че ако някой не гласува на два последователни национални избора от един и същи тип ще бъде отписан от избирателните списъци не е реален стимул за избирателите да спазват задължителността на вота, при положение, че до момента на втория вот изборното законодателство ще претърпи вероятно още промени. Важно е да споменем, че лишаването от избирателни права, чрез отписване от избирателните списъци е нарушение на конституционното право на всеки български гражданин да избира. По този начин санкцията срещу решението на гражданин да не упражнява правото си на глас всъщност е ограничаване на пасивното избирателно право и би довела до още по-голямо недоверие към реформата в изборното законодателство. Все пак новата разпоредба на чл.242а, ал.2 от ИК дава възможност на избирателите, след като бъдат заличени от избирателните списъци, да упражнят изборното си право на следващите избори като подадат лично или чрез

пълномощник с нотариално заверено пълномощно писмено заявление до съответния орган по чл.23, ал.1 от ИК по постоянен адрес. Заявлението може да бъде подадено и чрез електронен подпис, като задължително заявлението се подава не по-късно от 30 дни преди изборния ден.

Промененият Избирателен кодекс дава възможност и за освобождаване от санкция – отписване от избирателен списък, при определени обстоятелства. За да не се стигне до отписването им от списъците, негласувалите граждани ще трябва да доказват някоя от следните „уважителни причини“ - били са извън страната, имат трайни увреждания, нарушено зрение, трудна подвижност или са на повече от 70 години. За тази цел те трябва да предоставят доказателство. В това отношение преценката за това дали доказателството е състоятелно, за да бъде прието е много субективна, а и самият процес на доказване на обстоятелството, което е възпрепятствало гласуването би объркал и затруднил избирателя, особено, когато той има здравословни проблеми или е на възраст над 70 години.

На следващо място се произвежда изстрел с халосни патрон с въвеждането на т.н. опция „не подкрепям никого“ в изборната бюлетина. На практика този тип вот няма да оказва влияние на изборния резултат и освен това ще затрудни още повече изборния процес, защото ще задължи избирателните комисии да броят отделно бюлетините, в които избирателят е решил да не подкрепя никого. За по-голяма яснота ще представим пример в процеса за избор на кметове на населени места. Съгласно приетите промени в чл.421, ал.1 се добавя т.6, която гласи, че в бюлетината ще се добави квадратче за поставяне на знак „X“ или „V“, отразяващ волята на избирателя, в което е изписано „Не подкрепям никого“, но в чл.452, ал.3 се казва, че за кмет е избран кандидатът получил повече от половината от действителните гласове с изключение на тези, които са от вида „Не подкрепям никого“, които са отделени в отделна купчинка, съгласно новия текст на чл.438, ал.1, т. 7. По този начин гласът ни едновременно ще е действителен, но и няма да се зачита при определяне на общия брой действителни гласове. По отношение на избора за президент и вицепрезидент се създават същите изборни правила като гореописаните в разпоредбата на чл. 325, ал.1, т.5.

До голяма степен същото е положението и със забраната за формиране на местни коалиции, с цел да не се прикрива корпоративен вот или влияние на бизнес средите.

Това как ще се казват самите коалиции в никакъв случай на практика няма да повлияе над някаква външна за политическия сектор намеса.

От важно значение за самия избирател, по отношение на начина на гласуване на предстоящите избори за президент и вицепрезидент е условието, което разпоредбата на чл. 33, ал.2 от ИК поставя, а именно, че избирателят представя декларация по образец, че не е гласувал и няма да гласува на друго място в същите избори. Декларацията се прилага към избирателния списък и е неразделна част от него. В списъка се вписват всички данни на избирателя от документа му за самоличност. Това допълнение на Изборния кодекс е следствие от факта, че за тези избори не се прилага принципа на уседналост, както в изборите за кметове и общински съветници.

Безспорно сред влезлите в сила на 22 юли 2016 година промени в Изборния кодекс, голям обществен и политически отзвук оказаха и промените в разпоредбата на чл.14 касаещи разкриването на избирателни секции в чужбина, която гласи следното:

Чл. 14. (1) Избирателните секции извън страната се образуват в дипломатическо или консулско представителство, освен в случаите по ал. 2 и 3.

(2) В местата в държавите – членки на Европейския съюз, извън дипломатическо или консулско представителство, се образуват избирателни секции при наличие на не по-малко от 60 избиратели, подали заявление по чл. 16, ал. 1.

(3) С решение на Централната избирателна комисия по преценка на ръководителите на дипломатическите и консулските представителства в местата в държавите, които не са членки на Европейския съюз, извън дипломатическо или консулско представителство, се образуват избирателни секции въз основа на не по-малко от 60 избиратели, подали заявление по чл. 16, ал. 1. Ръководителите на дипломатическите и консулските представителства на Република България, въз основа на териториалното разпределение на българската общност, отдалечеността на избирателните секции и изискването на ал. 5, изпращат мотивирано предложение до Централната избирателна комисия не по-късно от 25 дни преди изборния ден.

(4) Алинея 3 не се прилага при избори за членове на Европейския парламент от Република България.

(5) Общият брой на избирателните секции, които се образуват в една държава, не може да надвишава 35.

Гореописаната разпоредба е от особена важност, тъй като засяга голям брой български граждани с право на глас на предстоящите избори и пряко засяга практическата реализация на гласуването. В тази връзка следва да посочим, че широкият обществен и политически натиск принуди законодателите да преосмислят

няколко пъти решението си за броя на заявленията, които са необходими за разкриване на избирателна секция. Доказателство за това е промяната на същата разпоредба, влязла в сила на 26.05.2016 г., която изискваше 100 заявления, за да бъде разкрита избирателна секция. Това до голяма степен наподобяваше завръщане към отменения Избирателен кодекс действал в периода 2011 – 2012г. В крайна сметка настоящата разпоредба на чл.14, ал.2 от ИК изисква 60 избиратели да са заявили желание за откриване на секция извън консулските и дипломатически представителства на Република България.

Така или иначе новоприетият чл.14 не кореспондира с позицията на българските граждани зад граница за възстановяване на облекчените правила действали през последните две години. Много български гласоподаватели в чужбина възприемаха т.н. автоматични секции като работеща практика, която улеснява изборния процес и гарантира равна възможност за гласуване.

Друг проблем е, че настоящият нормативен текст въвежда субективна преценка на посланиците и Централната избирателна комисия (ЦИК) за откриването на секции извън страните от ЕС, съгласно чл.13, ал. 2: *„Ръководителите на дипломатическите и консулските представителства определят местоположението на избирателните секции извън страната въз основа на териториалното разпределение на българската общност в съответното място“*. Въвежда се също така горна граница за брой секции за всяка държава и се създават два различни режима, т.е. неравносечно третиране за избирателите от страните-членки на ЕС и останалите държави, в които има български граждани с право на глас.

По отношение на подготовката и обезпечаването на изборния процес бяха приети промени в разпоредбата на чл.18 от ИК, които натоварват Министерски съвет с цялата организационно-техническата подготовка на изборите, а не както беше в старата редакция на тази разпоредба, която задължаваше ЦИК да изпълнява тези задачи.

Същевременно бяха приети важни изменения в разпоредбата на чл. 54 от ИК относно прозрачността в работата на ЦИК:

Чл. 54. (1) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 57 от 2016 г., в сила от 22.07.2016 г.) Всички заседания на Централната избирателна комисия, включително работните заседания се излъчват в цялост със звук и картина, в реално време в интернет чрез интернет страницата на комисията, на която предварително се обявява проект за дневен ред.

(2) (Доп. – ДВ, бр. 57 от 2016 г., в сила от 22.07.2016 г.) Централната избирателна комисия поддържа интернет страница, на която публикува незабавно решенията си, пълните стенографски протоколи от заседанията си, включително от работните

заседания, методическите указания, предварителните и окончателните резултати от изборите, включително и резултатите от гласуването с машини и от гласуването с хартиени бюлетини след обобщаването им по райони, сканираните и получените по електронен път екземпляри от протоколите на секционните изборителни комисии, районните и общинските изборителни комисии и други документи и данни. От деня на насрочване на съответния вид избор до един месец след обявяването на резултатите от изборите Централната изборителна комисия публикува пълните стенографски протоколи не по-късно от 24 часа от приключване на съответното заседание. На интернет страницата на комисията се публикуват и всички публични регистри при спазване изискванията на Закона за защита на личните данни.

(3) (Доп. – ДВ, бр. 57 от 2016 г., в сила от 22.07.2016 г.) Централната изборителна комисия публикува на интернет страницата си видеозапис (архив) от заседанията на комисията, включително от работните заседания, незабавно след приключване на съответното заседание, както и дневния ред, по който е протекло заседанието, в т.ч. и времеви индекс, позволяващ визуализирането на видеозаписа от заседанието по части съобразно точките от дневния ред.

Тези промени утвърждават принципа на пълна прозрачност по време на всички заседания на комисията и излъчването им в тяхната цялост по интернет. Определя се и срок за публикуване на стенограмите от 24 часа в активния изборен период, както и изискване за публикуване на същинския дневен ред, по който е протекло заседанието, заедно с времеви индекс, позволяващ лесно визуализиране на видеозаписа на части. Тези промени безспорно ще облекчат работата на органите, отговорни за провеждане на изборите, и на наблюдателите на предстоящите президентски избори.

Важна част от изборния процес са наблюдателите, които гарантират за прозрачността при гласуването и съответно при броенето и отчитането на вота на изборителите в секционните изборителни комисии. В тази връзка от голямо значение за неправителствените организации – наблюдатели на изборния процес са промените в разпоредбата на чл.112, ал.1, т.1 от Изборния кодекс, която гласи, че наблюдателите трябва да са: **„изрично упълномощени представители на регистрираните български неправителствени организации, които могат да бъдат само сдружения, регистрирани в обществена полза и с предмет на дейност в областта на защитата на политическите права на гражданите“**. Това стеснително тълкуване на това, какви могат да бъдат неправителствените организации прилича повече на политическо обзядване на гражданския сектор с цел повече контрол над самите организации, които са подели и без това тежката задача да се наблюдава изборния процес и да алармира за нарушения. При всяко положение, от юридическа гледна точка, неправителствените организации с изявена история на наблюдатели на изборния

процес в България, ще трябва да изменят разпоредбите на собствените си учредителни актове, за да могат да отговорят на изискванията на кодекса. В противен случай Централната избирателна комисия може да откаже регистрацията на наблюдатели ако установи, че съответната организация няма изрично предмет на дейност в областта на защитата на политическите права на гражданите.

IV. ИЗВОДИ

Гореописаният преглед на отделни, по-важни и нови разпоредби в Изборния кодекс води до няколко логически изводи, които следва да изясним и подчертаем.

На първо място, следва да посочим, че законодателната инициатива за изменение на изборните правила не лежи на ясна и дългосрочна концепция за създаването на кодекс, който еднакво добре да се прилага за всички видове избори без да затруднява гражданите, имащи право на глас, да осъществят това свое право. Приемането на определени разпоредби и след това бързото им изменение под натиска на институции и граждани показва, че самият процес на законодателна инициатива и в частност подготовката на предложенията за изменение на кодекса е колеблив и не отразява напълно предложенията на гражданите и неправителствените организации при проведени обществени обсъждания и дискусии.

Затруднението във формулирането на работеща процедура за гласуване на българските граждани в чужбина, очевидно е породено от неправилната цел, която си поставя законодателя, когато формулира нормативните текстове, а именно да ограничи в името на тесния политически интерес разкриването на секции. Всъщност възможността да се въведе автоматичния режим за разкриване на избирателни секции би бил от полза за всички политически сили, тъй като би дал възможност за пълно разгръщане на избирателната активност в чужбина.

Очевидно търсенето на високи нива на избирателна активност е приоритет за законодателя и по отношение на упражняването на вот в рамките на страната. Въвеждането на задължителност по отношение на правото на глас е практика, която функционира в някои от държавите-членки на Европейския съюз, но в нашата законодателна действителност тя е пред провал. Причина за това е липсата на реална санкция срещу неизпълнението на задължението на избирателя да гласува. Отписването от избирателните списъци не може да бъде прието за санкция, защото на практика е ограничаване на конституционните права на гражданите. Това би могло да

демотивира още повече гражданите да търсят своето представителство в изпълнителната власт чрез избор и би снизило още повече недоверието в институциите. Отписването от избирателните списъци на „нарушителите“ на Изборния кодекс ще доведе до много административни брожения по отношение на последващото вписване и ще отклони избирателя от основната му задача, а именно да направи своя най-правилен и информиран избор.

На следващо място следва да споменем, че в прилагането на изборните правила основна отговорност винаги е носила Централната избирателна комисия. Поради тази причина критиките към начина на взимане на решения от този централен избирателен орган винаги са съпътствали провеждането на всички видове национални избори до сега. Промените засягащи прозрачността при вземане на решения и бързото им популяризиране е стъпка към по-добрата комуникация между ЦИК и останалите органи, отговорни за провеждане на изборите. Тази законодателна промяна е и опит да се ограничи политическата намеса във взимането на решение и същевременно да се дисциплинира още повече комисията по отношение на произнасяне в срок по жалби и сигнали по време на изборния процес, които са подадени от граждани или наблюдатели.

Изводът, който можем да направим за промяната на изборното законодателство по отношението на регистрацията на наблюдателите е, че в последния вариант на Изборния кодекс законодателят все повече отчита важността на този инструмент за прилагане на контрол над изборните органи. Това е така, тъй като е очевиден опитът да се формулират изрични правила, за това какви точно могат да бъдат неправителствените организации, които могат да регистрират наблюдатели. Предстои да разберем дали тази формулировка ще се прилага строго в процеса на регистрация на наблюдателите. Без твърда законодателна инициатива остава по-сериозният въпрос, касаещ наблюдателите, а именно провеждането на забранена агитация от самите тях в изборния ден. Този тип нарушение, за съжаление, продължава да подкопава позицията на сериозните неправителствени организации, които регистрират наблюдатели и наистина имат за своя основна задача защитата на политическите права на гражданите.

В заключение твърдим, че предстоящият избор на президент и вицепрезидент ще се проведе под знака на нестабилна реформа на изборното законодателство. Поради липсата на обществен и политически консенсус по някои от ключовите текстове в

кодекса, очакваме допълнителни реформи инициирани от законодателя, които към настоящия момент са трудно предсказуеми. Така или иначе Изборният кодекс в специалната си част за избора на президент и вицепрезидент е уредил трайни правила, които ще гарантират мажоритарния вот на гражданите. Общите правила за разкриване на секции в чужбина по всяка вероятност ще породят трудности по отношение на прилагането им на практика, затова е от особено значение да бъде проведена ясна разяснителна кампания, достатъчно рано, за да подготви както избирателите в чужбина така и тези в рамките на страната. При всяко положение въвеждането на задължителност на гласуването изисква от законодателя да създаде сигурна нормативна база, която да гарантира вота на гражданите и да им вдъхне доверие в изборния процес, който е един от най-важните инструменти на пряката демокрация.

Втори етап -

Медиен мониторинг и мониторинг на предизборната кампания

Ключовите думи в дебата

Колко често основните кандидати са употребявали основни думи или словосъчетания в хода на кампанията за Президентските избори

Добавете дума или израз

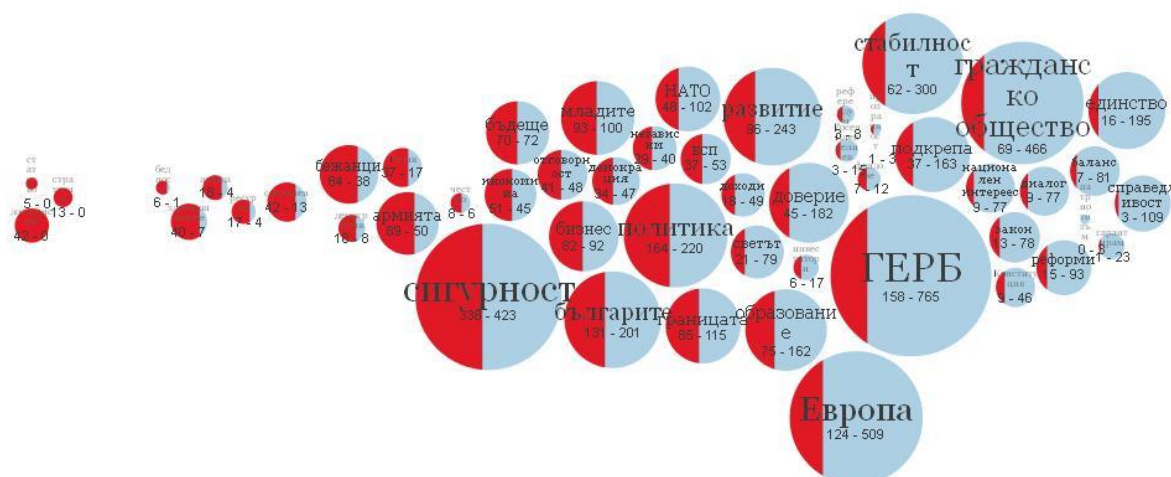
+

Румен Радев

Брой споменавания сред 89045 думи в 506
изказвания на

Цецка Цачева

кандидатите ■ Радев и ■ Цачева

ИЗГОТВИЛ

Стефан Георгиев

София

Ноември 2016

I. Обща постановка и контекст и параметри

За шести пореден път Институтът за социална интеграция (ИСИ) - София, съвместно с Фондацията за европейски и прогресивни изследвания (ФЕПС) – Брюксел, организира и провежда Мониторинг на изборния процес. Основна част от изборния процес е предизборната кампания, което съвсем логично предполага двете организации да фокусират своите усилия в тази посока.

Основен обект на наблюдение и анализ са медиите и начинът, по който тяхната работа дава отражение върху изборния процес. В известна степен това зависи както от нормативната рамка (ИК, ЗРТ и др.), така и от чисто професионалния подход на всеки журналист и редактор, когато опре до създаване и отразяване на политическа информация. Този аргумент е общовалиден, тъй като предизборната кампания в медиите, и начинът на ретранслиране на послания формира обществено мнение и създава нагласи, които пък определят частично и мотивацията на вота.

И тази година медийният мониторинг имаше своята роля и характерна значимост с оглед на актуалния политически контекст. Традиционно Президентските избори се ползват със значително голям интерес от гражданите, но в същото време Законодателят реши, че ще съчетае тези избори с референдум състоящ се от три въпроса (отново свързани с изборния процес в България). Ето защо ИСИ и ФЕПС си поставиха за задача в рамките на настоящия мониторинг да концентрират изследователски и аналитични усилия за да се опитат да разгледат българската медийна среда в нейните различни параметри и последвали ефекти, в контекста на смесването на президентски избори и референдум. Нещо повече – с оглед мажоритарния характер на изборите, то екипът на ИСИ разработи за трети пореден път платформа, целяща наблюдение и анализ на ключови послания на двамата основни претендента за президентския пост. В рамките на този Мониторинг дейността се състои от 2 основни компонента (активности):

1. **Количествен мониторинг на медиите**, целящ наблюдение върху равнопоставеността на политици, кандидати, партии и ключови институции в рамките на предизборния период; обхваща период от 6 октомври (начало на предизборната кампания) до 13 ноември (деня на втория тур на Президентските избори). Наблюдението включва месецът на самата

кампания в добавка от още една седмица между първия и втория тур на изборите, като последния ден на наблюдение е денят след изборите (13.11.).
Обект на наблюдение са 20 медии:

За телевизиите¹:

- БНТ1
- bTV
- Нова Телевизия
- BG on Air

За печатните издания:

- 24 часа
- Труд
- Монитор
- Стандарт
- Сега
- Дума
- Телеграф

За интернет страниците и агенциите:

- mediapool.bg
- Bgnes.com
- offnews.bg
- dnevnik.bg
- pik.bg
- vesti.bg
- focus-news.net
- epicenter.bg
- blits.bg

В рамките на наблюдението бяха индексирани 9 политически партии и коалиции, участвали в предизборната кампания, а именно: Коалиция около АБВ - Калфин Президент, ПП „Атака“, „БСП – Лява България“, ПП ГЕБР, ДПС, ПП НФСБ, ВМРО, Реформаторски блок, Движение 21; 3 лидери на

¹ Наблюдението на телевизиите е фокусирано върху сутрешните блокове на споменатите телевизии, основните дискуссионни и публицистични предавания и централни новинарски емисии.

партии и коалиции, а именно: Бойко Борисов, Георги Първанов и Корнелия Нинова. Бяха наблюдавани 7 кандидати за президент, избрани според данните от изследванията на общественото мнение – Ивайло Калфин, Красимир Каракачанов, Пламен Орешарски, Румен Радев, Татяна Дончева, Трайчо Трайков и Цеца Цачева. Не на последно място бяха наблюдавани и 3 институции, които имат пряко отношение към изборния процес в България. Това са МВР, ЦИК и Президентът на Република България Росен Плевнелиев.

Важно е да се отбележи, че по време на цялото наблюдение, не са вземани под внимание основните форми на платена реклама, като хроники, клипове и др., доколкото те са били обозначени по ясен начин като „платени“ и това е било видно за аудиторията или читателите. Встрани от това Мониторингът обхваща и платени форми на съдържание, които обаче не са били изрично маркирани като такива. Последните би следвало да са обявени публично съгласно ИК.

2. **Сравнителен анализ на посланията на двамата основни кандидата за президентския пост² Румен Радев и Цеца Цачева.** Този компонент включва същоакценти от предизборни платформи и документи, наблюдение на това каква част достига през медиите до българските граждани, какви са основните ключови думи, които се срещат най-често в изказванията и изявленията на представителите на Радев и Цачева. Медиите, които са обект на това направление, са същите описани по-горе като обект на наблюдение на количествения мониторинг. В следващата част на този документ е описана подробно методическата рамка на дейността.

II. Обобщени резултати от количествения мониторинг на медиите

За изследвания период от 39 дни (от 06 октомври до 13 ноември) екипът на ИСИ успя да регистрира **10 116** информационни единици. Както беше споменато този брой информационни единици се отнася към описаните по-горе партии и коалиции, участници в предстоящите избори, личностите, които са или лидери, или кандидати за президент, както и 3 ключови институции(МВР, ЦИК, Президент) с пряко отношение към изборния процес в страната. С други думи – всички регистрирани информационни

²Двамата са определени като основни претенденти отново на базата на публикуваните електорални изследвания преди началото на предизборната кампания.

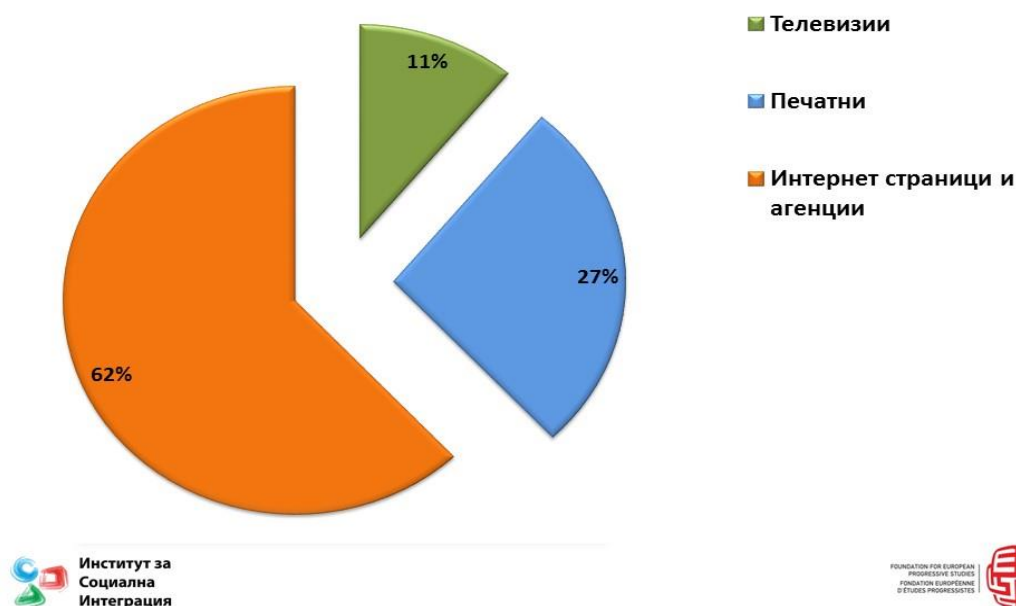
единици са били отчетени в споменатите по-горе медии и съответно са съдържали името на един или повече от наблюдаваните субекти. В същото време Количественият мониторинг не включва рекламните хроники/спотове/карета, които са част от платената предизборна кампания в наблюдаваните медии и са маркирани ясно и отчетливо като „платено съдържание“.

На първо място е необходимо да се опише контекста на изследвания период както и какви са предпоставките за регистрирания интензитет на политическа информация в наблюдаваните медии. Основен отличителен момент е съчетаването на президентските избори с национален референдум, фокусиран отново върху избирателната система и избирателния процес в България (въпроси за мажоритарна избирателна система, намаляване на субсидиите на политическите партии и задължително гласуване). Може да се обобщи, че в рамките на тази предизборна кампания, разяснителния разговор за ползите и вредите от потенциалното приемане на въпросните промени останаха на заден план. Не се наблюдаваше активен дебат. В тази връзка референдумът не оказва пряко значимо въздействие върху хода на президентската кампания. По-скоро може да се заключи, че разговорът за въпросите от референдума започнаха след обявяване на резултатите от него.

Друга важна характеристика е рекордният за най-новата история брой на кандидат президентски двойки (21 на брой). Този факт засили интензитета като цяло на политическото съдържание в медиите, на кандидатите беше предоставено ефирно време, за разясняване на техните платформи и приоритети. В тази връзка предизборната кампания се характеризираше със засилено натрупване на политическа информация. Екипът на ИСИ, в същото време работеше с редуциран брой медии и субекти на наблюдение. Ето защо описаната ситуация е дала по-скоро косвено отражение върху процеса на наблюдението.

За коректността на настоящия анализ е важно да се отбележи какво е съотношението между регистрираните информационни единици спрямо типа медии. **11% от всички информационни единици са с източник четирите телевизии, обект на мониторинга. 27 на сто са генерирани от печатните издания, а останалият най-голям дял от 62% - информационните агенции и интернет страници.**

Относителен дял на информацията в зависимост от типа
наблюдавани медии в % (06.10. – 13.11.)

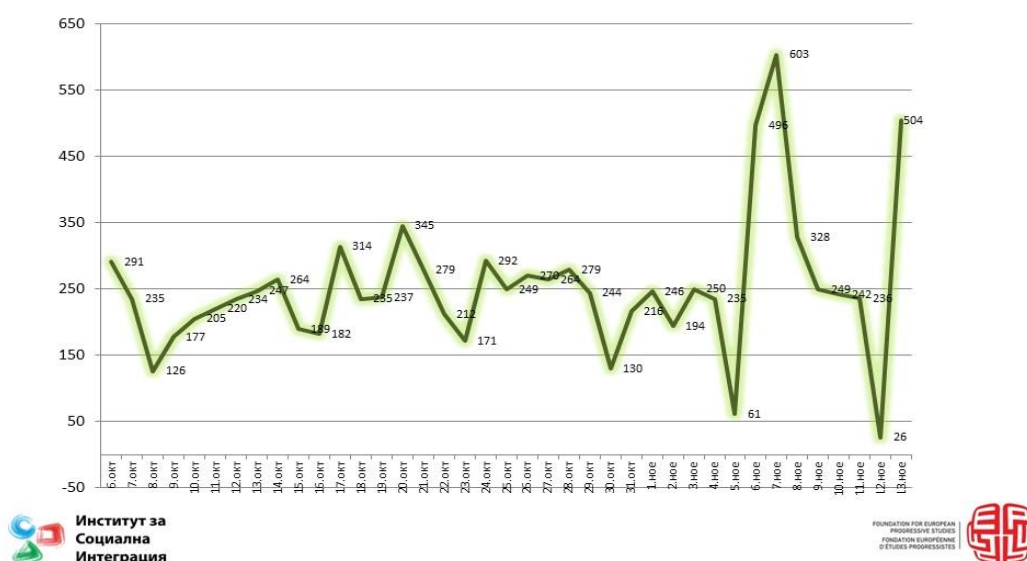

Фиг. 1

Като цяло в края на месец септември и началото на месец октомври имаше периоди със засилен интензитет и разгорещен обществен дебат, пряко свързан с изборния процес и предстоящата кампания. Основна причина за това обаче беше закъснялото обявяване на кандидатите за президент на основните политически партии и коалиции. За пример може да се посочи, че левицата обяви своя кандидат в средата на месец септември (3 седмици преди старта на кампанията), а управляващата партия ГЕРБ стори това броени дни преди официалния старт на кампанията. Това нямаше как да не допринесе за специфичния характер на тази кампания – популяризиране и представяне на основни кандидати седмици преди деня на изборите, следователно – по-малко дебати и разговори по същество между самите претенденти. На следващата фигура (фиг.2) ясно се вижда интензитета на политическата информация в контекста на изборите в рамките на наблюдавания период.

Интензивност на политическото съдържание в наблюдаваните
медии в рамките на изследвания период (06.10. – 13.11.)

Фиг. 2

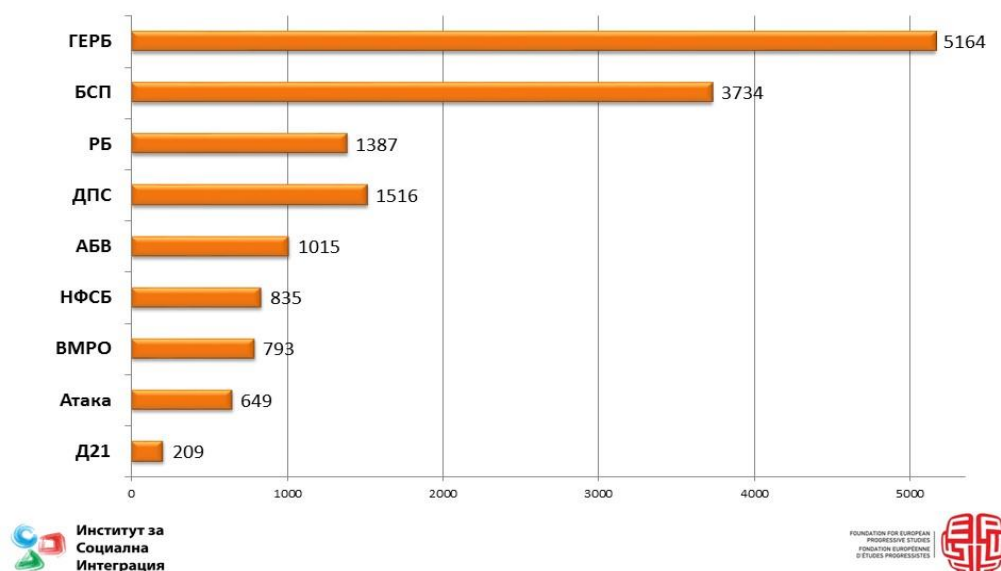
Видни от представената графика на фиг. 2 са няколко пика в количеството на политическото съдържание в медиите. От гледна точка на ключовите събития по време на наблюдавания период, може да се спомене, че голямо значение за интензитета са оказали първия дебат между Румен Радев и Цеца Цачева на 20 октомври, подкрепата за Цачева от страна на ДОСТ същия ден и последвалите реакции след двете събития. Друг ключов период е дебатите и обсъжданите промени в Изборния кодекс няколко дни преди това и скандалите в управляващата коалиция. Най-значими количествени натрупвания се регистрират както в двата дни на изборите (първи и втори тур) така и в около втория дебат на основните кандидати, състоял се на 8ми ноември.

На следващо място е нужно да се представи чисто количествените измерения на резултатите от осъществения мониторинг. По отношение на политическите сили картината е следната.

За изследвания период най-често попадащата в медиите партия е **ГЕРБ (5164)**, следвана от **БСП – Лева България (3734)**, **ДПС (1516)**, **Реформаторски блок (1387)**, **АБВ (1015)**. Значително по-рядко - под 1000 - са броят споменавания за формациите **НФСБ (835)**, **ВМРО (793)**, **Атака (649)**, както и **Движение 21 (209)**. Забележима е преднината на двете водещи формации ГЕРБ и БСП, като разликата

между първия (ГЕРБ) и третия (ДПС) е близо 3600 информационни единици, а разликата между втория (БСП) и третия (ДПС) е 2220.

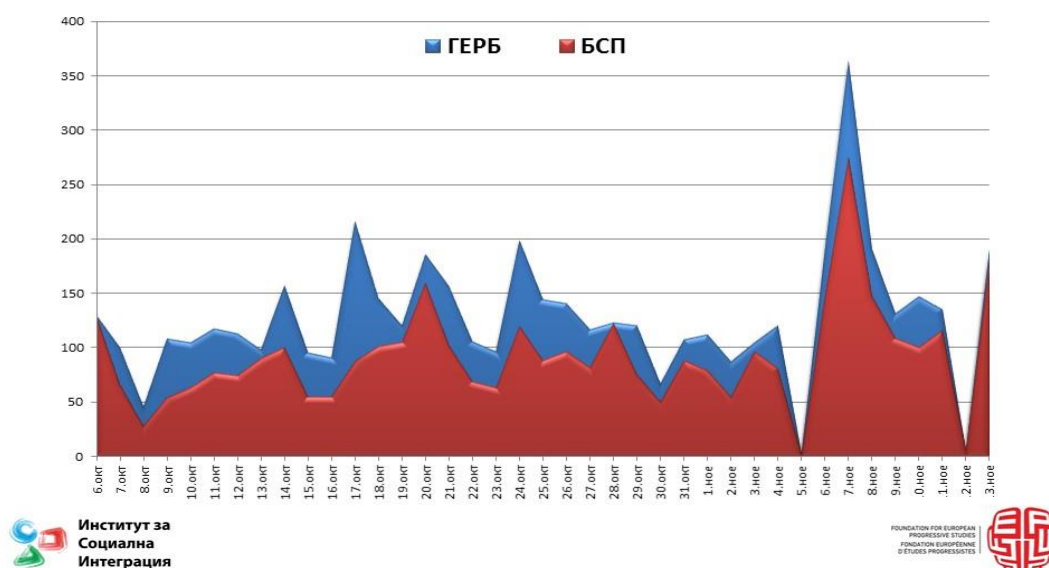
Брой споменавания на партии и коалиции в рамките на изследвания период (06.10. – 13.11.)

Фиг. 3

Интересен е анализът в зависимост от продължителността на кампанията от гледна точка на интензитета на споменавания между първите две формации. Прави впечатление, че ГЕРБ присъстват по-устойчиво и често в медиите през целия изследван период, като дистанцията се скъсява към края на кампанията и между двата тура на изборите. Пикове бележат и датите около които са се състояли двата дебата между кандидатите на двете политически сили.

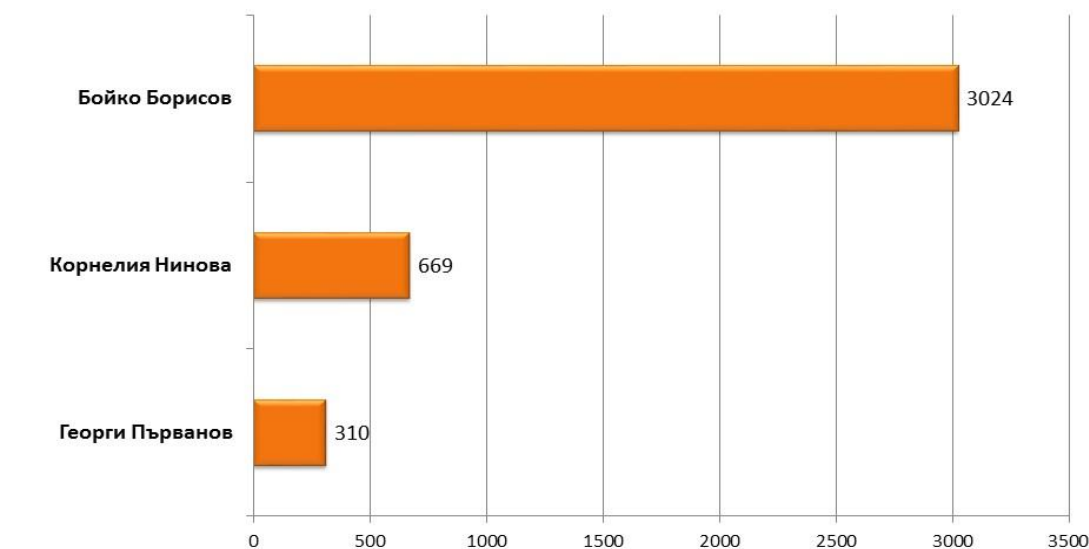
Интензивност на споменаванията на ГЕРБ и БСП в рамките на
изследвания период (06.10 – 13.11.)

Фиг. 4

Количествения мониторинг фокусира внимание и върху споменаванията на някои лидери на партии и коалиции. В това издание на мониторинга, екипът на ИСИ наблюдава Бойко Борисов, Корнелия Нинова и Георги Първанов. Не е изненада, че и този път най-споменаващото име на политически лидер е това на председателя на ПП ГЕРБ. Това е тенденция, която ИСИ наблюдава още от първото издание на Мониторинга. В случая лидерът на ГЕРБ Бойко Борисов е споменаван **3024** пъти. Доста назад, но сравнително близко помежду си са лидерът на БСП и Корнелия Нинова (**669**) и Георги Първанов (**310**). Прави впечатление, че тук диспропорциите са забележителни. Борисов е попадал средно 7 пъти по-често от лидера на социалистите и близо 10 пъти по-често от лидера на АБВ. Тази тенденция се запазва и ако се погледне развитието на предизборната кампания, включително и седмицата между двата тура. През целия изследван период Борисов доминира и неговия образ присъства устойчиво в рамките на всичките 39 дни, без нито едно изключение. С други думи – няма нито един ден от цялата предизборна кампания, в който Бойко Борисов да е отстъпил водещото си място на някой от останалите наблюдавани политически лидери. Това важи с пълна сила особено за началото на предизборната кампания, седмицата между двата тура и деня на балотажа. Следващите две графики ясно показват описаната тенденция.

Брой споменавания на лидери на партии и коалиции в рамките на изследвания период (06.10. – 13.11.)

Фиг. 5

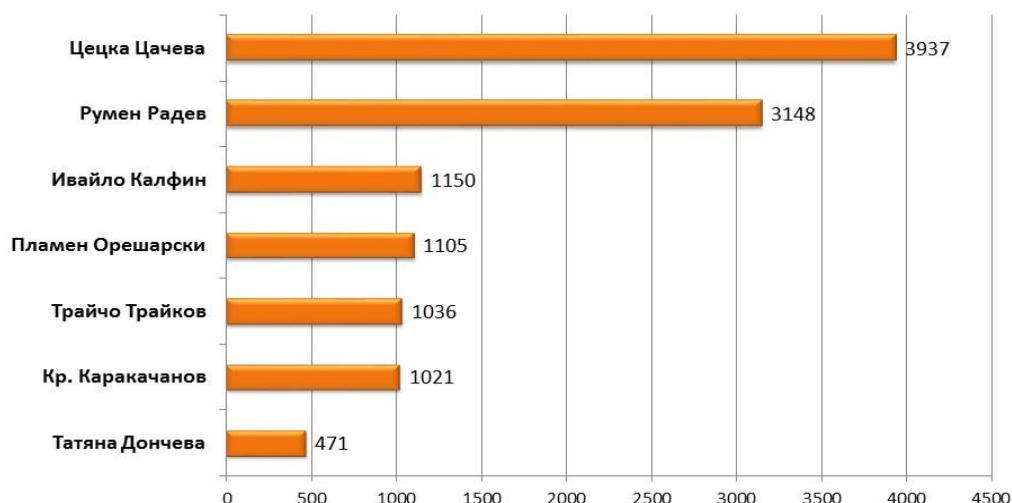
Интензивност споменавания на Бойко Борисов, Корнелия Нинова и Георги Първанов в рамките на изследвания период (06.10. – 13.11.)

Фиг. 6

В контекста на президентската надпревара, основен акцент представлява количественото наблюдение върху отразяването на основните претенденти за президентския пост. По този показател кандидатите на ГЕРБ и БСП имат осезаема преднина. **Цеца Цачева е попаднала в наблюдаваните медии 3937 пъти а Румен Радев 3148.** Далеч по-рядко споменавани са останалите наблюдавани кандидати – **Ивайло Калфин (1150), Пламен Орешарски (1105), Трайчо Трайков (1036), Красимир Каракачанов (1021) и Татяна Дончева (471).** Видима е дистанцията между основната двойка претенденти и останалите. Съотношението между Цачева, от една страна и Калфин, Орешарски, Трайков и Каракачанов – от друга е близо 4 към 1. Същото съотношение между Радев и вече споменатите кандидати е 3 към 1.

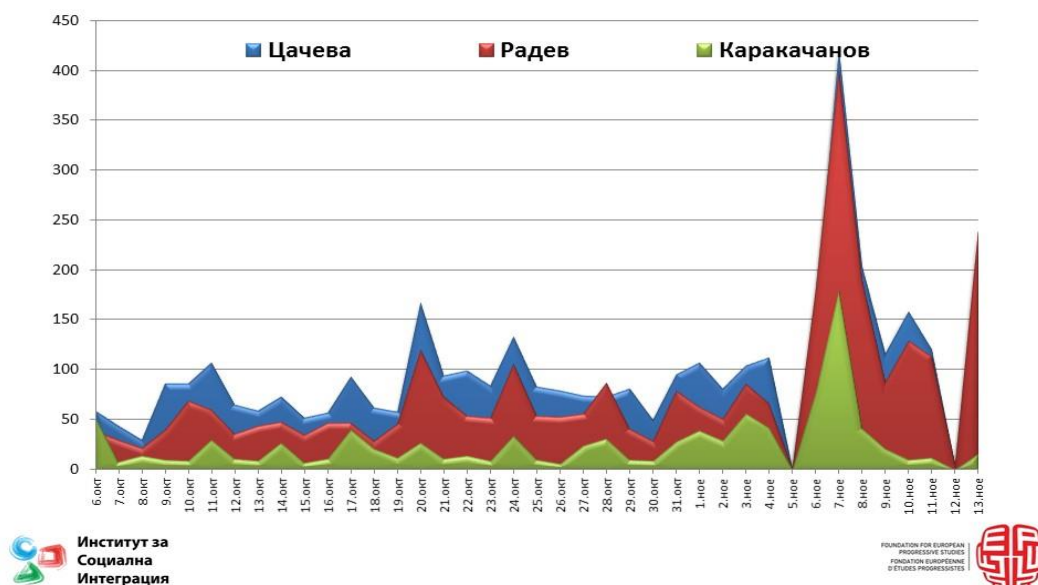
Брой споменавания на кандидати за президент в рамките на изследвания период (06.10. – 13.11.)

Фиг. 7

По аналогичен начин данните показват и доминацията на Цачева през целия изследван период, следвана от Радев, когато става въпрос за развитието на кампанията и периода между двата тура. Общовалиден е извода, че през първите десетина дни на кампанията, интензивността на споменаванията е малко по-слаба от следващите седмици. Забелязват се и няколко пика, съвпадащи с двата дебата (особено втория) между Цачева и Радев, като най-големия пик е регистриран в дните между първия и втория тур.

Интензивност споменавания на кандидатите за президент в
рамките на изследвания период (06.10. – 13.11.)

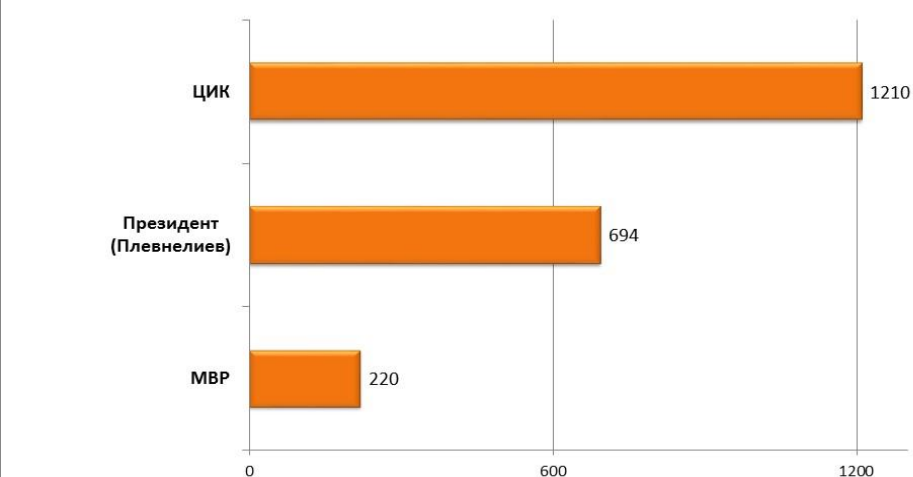

Фиг. 8

Наблюдението отчита и медийното присъствие на 3 институции – ЦИК (1210),
Президентът на Република България (регистриран 694 пъти), както и МВР
(220). За разлика от предишни години, въпросните институции останаха извън
същинския фокус

на медиите,
изключение
донякъде прави
ЦИК, поради
факта, че в същия
период бяха
обсъждани
поредните
промени в ИК и
Комисията беше
опосреден
участник в

Брой споменавания на ключови институции в рамките на
предизборната кампания за изследвания период (06.10. – 13.11.)

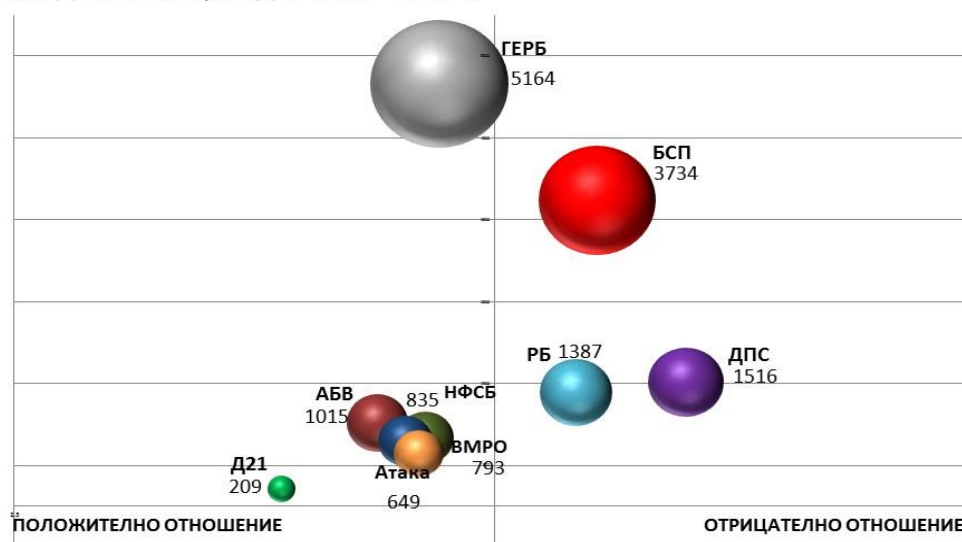

обществения и политически дискурс.

Фиг. 9

От гледна точка на начина на отразяване и отношението към наблюдаваните актьори картината изглежда по следния начин. При политическите сили (партии и коалиции) се отбелязва следната тенденция – опозиционните БСП и ДПС попадат в „отрицателната“ част на скалата. Към тях се присъединява и Реформаторския блок. Останалите наблюдавани формации са отразявани преди всичко положително, като при ГЕРБ този факт се засилва допълнително и от броят споменавания, описан по-горе в този документ. Реципрочно – Движение 21 въпреки, че попада в най-голяма степен в положителната част на скалата, то този ефект се минимизира от малкия брой споменавания. Положително са отразявани и формациите от Патриотичния съюз, както и излязлата в опозиция АБВ.

Отношение към политическите партии и коалиции в рамките на изследвания период (06.10. – 13.11.)

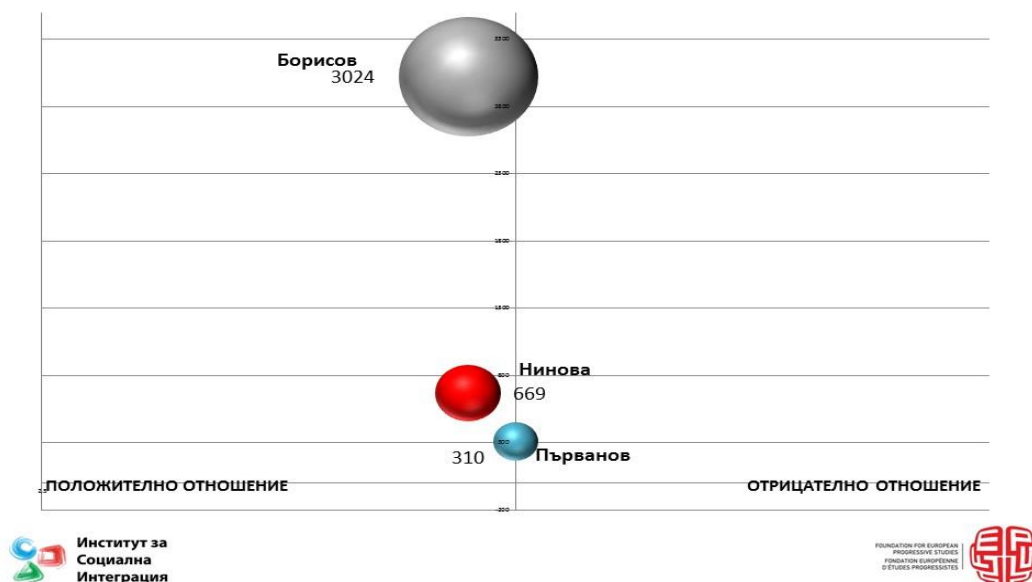

Фиг. 10

Що се отнася до лидерите на политическите партии и отношението и начина, по който те попадат в медиите, то картината отчасти повтаря тази на техните формации. Регистрираната конотация при лидерът на ГЕРБ Бойко Борисов е аналогична с тази на неговата формация. В същото време лидерът на социалистите Корнелия Нинова, за разлика от БСП, е разположена също в положителната част на скалата. Лидерът на АБВ Георги Първанов е отразяван значително балансирано и заема

централно място, между положително и отрицателно отразяване. Естествено количествените натрупвания при Борисов дават допълнителна тежест на начина, по който той е отразяван, което не може да се каже със същата сила за Нинова и Първанов.

Отношение към политическите лидери в рамките на изследвания период (06.10. – 13.11.)

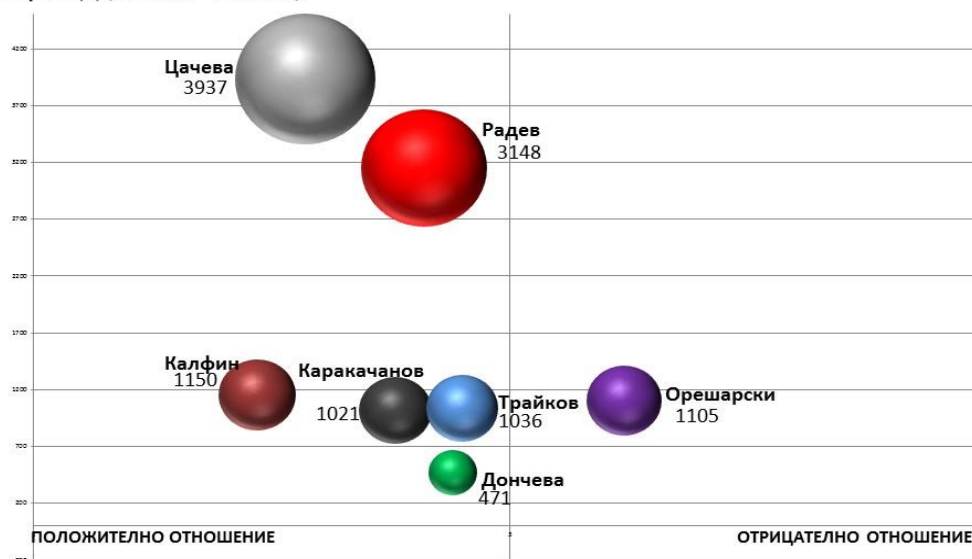

Фиг. 11

Забележителен е анализът на отразяването на кандидатите за президент. Почти всички, с едно изключение, попадат в положителната страна на скалата. Единственият кандидат, който е отразяван относително отрицателно от медиите е Пламен Орешарски. Силно впечатление прави факта, че отразявани в най-положителна степен са Цеца Цачева и Ивайло Калфин (при Цачева количествените натрупвания привнасят допълнителна тежест, за разлика от Калфин). Радев (бидейки вторият най-често споменаван), също е разположен в положителната страна на скалата. В сходен порядък, но в значително по-малък мащаб, са отразявани Каракачанов, Трайков и Дончева.

Отношение към кандидатите за президент в рамките на изследвания период (06.10. – 13.11.)

Фиг. 12

III. Сравнителен анализ на посланията на двамата основни претенденти за президентския пост преди изборите през ноември 2016 година

1. Обща постановка и минал опит

Посланията на партиите и кандидатите, които те издигат, имат предназначението да убедят избирателя да ги предпочете като техен представител. Най-често ги намираме експлицирани в предизборни програми и платформите на кандидатите, партиите и коалициите независимо от типа избори. Задачата на всяка партия е да успее, за целевия сектор от избирателите, да образува в съзнанието им устойчива позитивна реакция на тези послания, за да ги използва като мотивиращ ключ към желаното поведение - гласуване за нейния кандидат. Главното средство за това е повтарянето в голямо количество на едни и същи послания в разнообразен, но винаги позитивен контекст, чрез подходящи канали за публична информация. Чрез тях всяка партия се мъчи да наложи върху останалите най-изгодния за нея дневен ред, да пренесе изборния дебат на идейно поле, на което е най-силна, а съперниците - най-слаби. Въпрос на стратегия за всяка партия е, кои свои послания лансира с по-голяма енергия и оценява като "най-продаваеми", и кои трудно довежда до избирателя или адресира само към по-тесен кръг от обществото.

Този анализ на честотата на появите на посланията е вдъхновен от аналогично изследване на посланията в американската президентска кампания от 2008 г. ИСИ използва типовия анализ и приходящата платформа за трети път от 2014 година насам. В тази връзка ИСИ разработи интернет-платформа за наблюдение на изборните послания, като от 2014 година модифицира в зависимост от предстоящите избори или референдуми.

Платформата се намира на адрес: <http://www.izborni-poslania-isi.com/>

2. Методически бележки

Анализът на честотата на появата на предизборните послания обхваща същия каталог от медии, който е обект на анализ и при количествения мониторинг, представен в първата част на този документ³.

Обхванатият период отново съвпада с наблюдавания при количествен мониторинг, а именно 06 октомври – 13 ноември.

За изследвания период платформата съдържа общо 506 изказвания на Румен Радев и Цеца Цачева.

За този период в платформата фигурират близо 90 000 думи.

Наблюдението е извършено онлайн, на ежедневно ниво от екипа на ИСИ.

Наблюдавани са само информационни единици, които са в контекста на президентските избори, като общо политическо съдържание, което е встрани от кампанията и вота, са игнорирани.

Наблюдавани са само информационни единици, които отразяват преки изказвания на двамата кандидати за президент. Платформата не отчита изказвания, на други политици, анализи или статии, които представят опосредена информация.

Всяка информационна единица съдържаща ключова дума от каталога е регистрирана в платформата, като е селектиран и цитат, който да дава яснота в какъв контекст е използвана думата. По този начин потребителят има възможност не само да проследи коя е ключовата дума и колко пъти тя е споменавана от някой от двамата кандидати, но и да се запознае и с актуалния контекст, в който думата е използвана.

Към всеки цитат, съдържащ ключова дума, има и прилежащ линк, който отправя потребителя към първоизточника на информацията – конкретна медия. Така всеки потребител може да верифицира, да прочете или изгледа цялото съдържание, от

³В тази връзка изброяването на медиите е пропуснато. Подробно описание на наблюдаваните медии може да бъде открито на страница 3.

което е взета единицата.

Основното допускане при анализа на получените по този начин данни бе, че съществува значителна корелация по честота между появата на съответно ключова дума/ и лансирането на определена теза, с която е свързана. Това позволява да се приеме, че едно пълно изследване на текстовете би дало приблизително същите съотношения между тезите и честотите, с които партиите ги употребяват. (Допускането отчасти се валидира от факта, че количествените съотношения между така регистрираните появи на послания приблизително повториха съотношенията между информационните единици, получено по съвсем различна процедура от количествения мониторинг на медиите по време на същата кампания, осъществен от екип на ИСИ).

Нещо повече – екипът на ИСИ си дава ясна сметка, че колкото по често една и съща теза се повтаря в медийния поток, толкова по-силно тя влияе на формирането на общественото мнение. Ето защо платформата отчита информационни единици, които съдържат едно и също или сходно изказване на някой от кандидатите, но тъй като въпросните изявления са препечатвани и публикувани от поредица от медии, те сами по себе си водят до количествено натрупване, което допринася за формиране или промяна на общественото мнение.

3. Основни наблюдения и резултати

Наблюдението на посланията на двамата основни кандидати Румен Радев и Цеца Цачева показват няколко основни момента.

На първо място чисто количествено Цачева доминира над Радев, нейното говорене попада по-често в медиите, това дава отражения върху формулирането на основните й тези, следователно форматирането на общественото мнение е следствие от тази закономерност: **повторение на сходни тези +в добавка с по-често попадане в медийния обсег => кристализиране на послания => връзка с целевата група.**

На следващо място, Радев като че ли е „догонващ“ по отношение на основни послания и тези. Доказателство за това са чисто количественото изоставане от една страна. От друга – липсата на ясни негови тези, които да намират медийно покритие и количествено изражение. Докато Цачева доминира при поредица от послания и ключови думи, то при Радев картината е доста по-сепла.

В този смисъл – **целият дебат по време на кампанията беше изместен леко „на дясно“**, или с други думи – беше воден и доминиран от Цачева. Това е ясно видимо от самата платформа и резултатите от нея. В следващата фиг. могат да се видят и основните съотношения и тенденции.

Автор ▼ Година ▼ Филтрирай

Ключовите думи в дебата

Колко често основните кандидати са употребявали основни думи или словосъчетания в хода на кампанията за Президентските избори

Добавете дума или израз

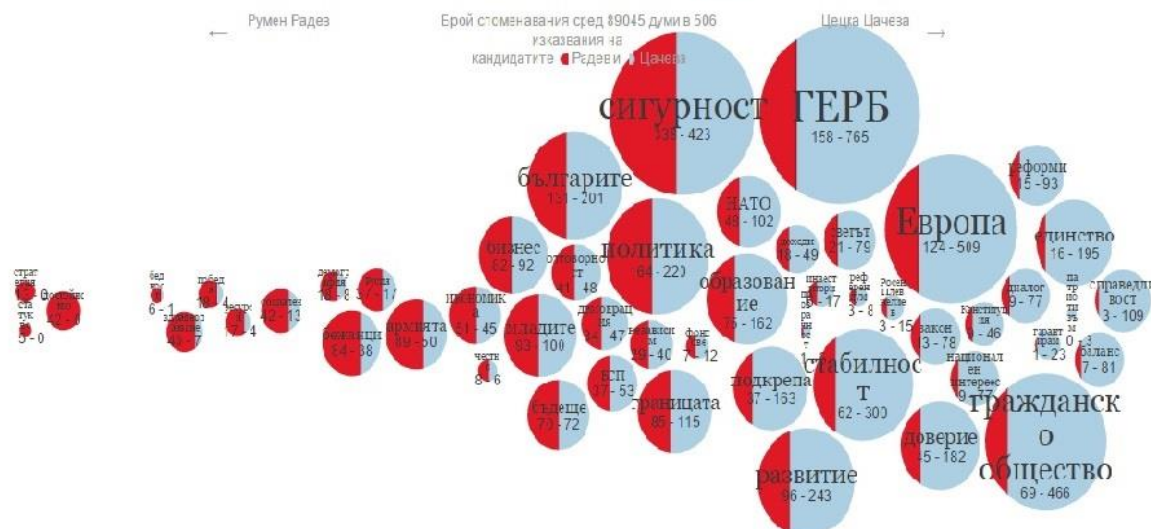

Fig. 13

Анализът на посланията показва и няколко основни тенденции, встрани от описани кратки изводи по-горе. Струва си да се обърне внимание в дълбочина на тези акценти.

3.1. Общи послания, изказвани едновременно от Радев и Цачева

Важно е да се отбележи, че независимо от всичко се срещат поредица от послания, които се срещат в речите и изказванията и на двамата кандидати. Факт е, че някои от тях са споменавани повече от единия кандидат, но в общия случай, това са теми, които присъстват в общото говорене и на двамата. В следващите редове при изброяване на ключовите думи в скоби са изредени и броя споменавания от двамата кандидати в следния ред „(Радев/Цачева)“.

Наблюдава се сравнително сходство при послания като „**сигурност**“ (338/423), „**младите хора**“ (93/100), „**българите**“ (131/201), „**бъдещето**“ (70/72), „**бизнеса**“ (82/92), „**политиката**“ (164/200), „**развитието**“ (96/243), „**образованието**“ (75/162), „**българската граница**“ (85/115). И двамата кандидати използват подобни фрази често, като тук чисто количествения превес е в полза на темата „сигурност“.

Младите хора също са основна тема на кандидатите за президент Цеца Цачева и Румен Радев. И двамата говорят в синхрон по темата. Радев тематизира връщането на младите хора, които се намират извън страната. Друг акцент, който е свързан с младите хора в изказванията на Румен Радев е и възпитанието в патриотизъм. Цеца Цачева по-често говори за младите хора, които учат и работят в България и тяхната професионална реализация в страната.

Всички ключови думи дотук са сумарно споменавани повече от 100 пъти. Това ги прави и значително популярни сред тезите на претендентите – т.е. може да се каже, че в полета на припокриващите се теми, гореспоменатите са преобладаващи.

Към горните могат да се добавят и няколко послания, които съпътстват изказванията на Радев и Цачева, но не са сред водещите теми и на двамата. Такива са ключови думи като „**икономика**“, „**отговорност**“, „**демократия**“, „**армия**“, „**независим**“. При тази поредица от послания, количествените натрупвания са по-малки от 100, въпреки

това са отчетливо забележими, срещат се често в говоренето и на двамата кандидати, но не се превръщат в основни теми, а са по-скоро съпътстващи.

Логично и при двамата кандидати „Европа“ (124/509) и „НАТО“ (48/102) също присъстват като основни понятия, но тук вече се забелязва и явния превес на Цачева при използването на тези думи. Макар и по не толкова категоричен начин, кандидатът на ГЕРБ много по интензивно говори за европейския съюз, и за НАТО, като засенчва до голяма степен Радев в това направление. **Темата за бежанците(84/38) и армията (89/50)** пък е водеща в говоренето на Радев, въпреки че Цачева също участва в този дебат. Радев я обвързва най-вече с липсата на ясни решения за справяне с възникналите проблеми с преминаващите нелегално българската граница мигранти.

Встрани от споменатите има още няколко послания и ключови думи, които обаче не се превръщат в акцент, но са споменавани епизодично и от двамата кандидата. Този документ няма да обръща внимание на тях, но те също са налични на платформата.

3.2. Посланията на Румен Радев

Румен Радев често залага на послания, свързани с **промяна на статуквото** някои сфери, но без това да се превръща в централна тема на дебата. Радев често привнася „социален“ (42/13) момент в говоренето си, което е логично с оглед на издигнатата го политическа сила. Често споменавана тема от него е „здравеопазването“ (40/7). Единствената тема, която е част от говоренето само на Радев и не се споменава от Цачева, това е темата за **„достойнството“ (42/0)**.

Много е важно да се отбележи, че платформата практически не успява да регистрира послания и ключови думи, които да са доминиращи теми за Румен Радев. Въпреки споменаванията в предходния абзац, то количественото измерение на тези понятия е толкова малко, че на фона на общото говорене, остава по-скоро фоново и пренебрежимо малко.

Както вече беше споменато, дебатът не се случва на полето на Радев, и като че ли той не инициира темите, които да са предмет на сблъсък.

3.3. Посланията на Цеца Цачева

За разлика от Румен Радев, говоренето на г-жа Цачева произвежда множество послания, които 1) са преди всичко нейни, засилени от мощното присъствие в медиите; 2) са целенасочено и последователно повтаряни в рамките на цялата кампания. Горните две наблюдения водят до следния съществен извод: Цачева рулира по време на кампанията, въпреки липсата на пряк дебат⁴. Тя по-скоро задава дневния ред и нейния глас (респективно послания) е много по-често отразяван от медиите, което дава отражение върху формулирането на обществено мнение. Платформата показва по достатъчно красноречив начин изместването на целия дебат в дясно, а в следващите редове, се прави кратък анализ на доминиращите послания при Цачева.

Цеца Цачева говори повече за **„единство (16/195), „справедливост (3/109) и стабилност (62/300)“**. Това не са единствените послания, но пък те са в унисон и с основните политически документи на ПП ГЕРБ. В същото време практически във всяко изказване на Цачева се споменава името на управляващата партия. **„ГЕРБ“ се споменава 765 пъти от Цачева срещу 158 от Радев**. Само за сравнение името „БСП“ е регистрирано едва 90 пъти, като съотношението между кандидатите е 37/53 отново в полза на Цачева.

Други основни теми в говоренето на Цачева са **„гражданското общество“ (69/466), „националният интерес“ (9/77), „реформи“ (15/93), „баланс“ (7/81), „закон“ (13/78),**

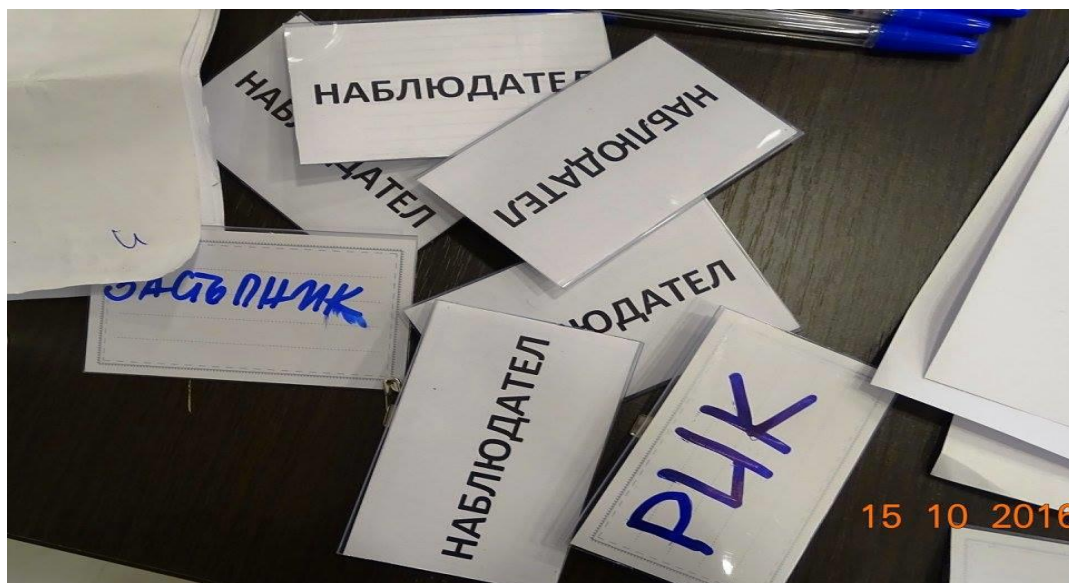
Ясно видимо е, че ключовите думи, характерни за Цачева са в пъти повече от тези, изказвани преди всичко от Радев. Това не може да бъде оценено еднозначно, в същото време говори за подготвеност, усет за разнообразие и последователност по време на кампанията. В този смисъл при Радев се наблюдава по-скоро сеплост, на моменти дори липса на специфични негови теми, което да достигат като послания до българското общество. Както вече споменато, фактор за това е и чисто количественото изкривяване при медийното отразяване, където Цачева е значително по-стабилно присъстваща. Независимо от това, крайния ефект е еднозначен.

⁴С изключение на двата дебата на 20 октомври и 8 ноември.

IV. Основни Изводи

- Късният старт на кампанията и закъснялото обявяване на основните кандидати даде отражение и по време на самата кампания.
- Липсата на дебат за президентската институция между основните кандидати беше съпроводено с говорене основно към твърдите ядра. Това даде отражение на цялостния облик на кампаниите. Все пак бяха проведени два дебата между Радев и Цачева.
- Присъствието на ГЕРБ и БСП е доминиращо в сравнение с останалите политически сили, но превесът на управляващата партия е значителен и безспорен.
- С малки изключения партиите, подкрепящи управляващото мнозинство са отразявани по-положително в сравнение с опозиционните сили.
- Премиерът Борисов е споменаван толкова често, колкото и кандидатът на неговата партия Цецка Цачева. Може да се каже, че до голяма степен кампанията на ГЕРБ е фокусирана върху личността на Борисов, въпреки мажоритарния характер на президентските избори и кандидатурата на Цецка Цачева.
- Регистриран е значителен дисбаланс по отношение на отразяването на основните политически лидери. При този показател Борисов е със осезаема преднина.
- Партия ГЕРБ, заедно със своя кандидат за президент Цецка Цачева, е системно най-позитивния образ, обект на мониторинга. Това е съчетано с изразено медийно присъствие, което като обем не може да се сравнява с останалите претенденти.
- По този начин посланията на Цачева, както и нейните тези са много по-голям дял отколкото посланията на останалите кандидати, включително и тези излъчвани от Румен Радев.
- По-голямата част от кандидатите са отразявани положително, изключение прави Пламен Орешарски.
- Кампанията не се концентрира върху послания и теми пряко свързани с президентската институция, което я притвори в кампания, приличаща на парламентарни избори.
- Институциите, пряко свързани с изборния процес, са отразявани относително обективно и безпристрастно.

Трети етап - Гражданско наблюдение на изборния ден

Изготвили
Стоянка Балова
Габриела Величкова

София
Ноември 2016

I. Граждански наблюдатели: регистрация, функции, права, видове сигнали и жалби.

Съгласно Изборния кодекс, неправителствените организации, регистрирани като наблюдатели имат право на упълномощени представители, които се регистрират от Централната изборителна комисия до изборния ден. Общият брой на наблюдателите, регистрирани от една неправителствена организация, не може да надвишава броя на изборителните секции в страната.

Списъкът с имената на представителите, съответно упълномощените членове или изрично упълномощените представители, регистрирани като наблюдатели, се публикува на интернет страницата на комисията при спазване изискванията на Закона за защита на личните данни. Наблюдателят се легитимира с издаденото му удостоверение - представя го на секционната изборителна комисия, която проверява данните в него и ги вписва в списъка за вписване на наблюдателите. Наблюдателите са длъжни да носят в изборния ден отличителни знаци по образец, утвърден от Централната изборителна комисия.

На тези избори Институтът за социална интеграция регистрира наблюдатели във всичките 31 изборителни района в страната.

За четвърти път, освен традиционното национално гражданско наблюдение, ИСИ проведе такова и в чужбина – в избрани секции, ситуирани в градовете Букурещ, Пиза, Брюксел и Страсбург.

Наблюдението бе проведено чрез регионални координатори във всички области в страната и чрез един координатор в секциите в чужбина. Координаторите преминаха обучение и имаха ангажимент да обучат и информират своите малки екипи от наблюдатели. **Програмата на обучителните семинари се намира в Приложение 1 на настоящия доклад.**

В деня преди изборите, в изборния ден и този след него, координаторите изпращаха информация и консултираха с централата на ИСИ своята работа.

1. Права на наблюдателите:

- Присъстват на заседанията на изборителните комисии;
- Присъстват при отпечатването и доставката на хартиените бюлетини;
- Присъстват при получаването на изборните книжа и материали и подготовката на помещенията за гласуване;
- Присъстват в изборното помещение при откриването и закриването на изборния ден;
- Присъстват в изборното помещение по време на гласуването;
- Присъстват в изборното помещение при отварянето на изборителните кутии и при установяване на резултатите от гласуването, за което им се осигурява пряка видимост;
- Присъстват при предаване на бюлетините, останалите книжа и материали на комисииите по чл. 287, ал. 7 от ИК;
- Присъстват при въвеждането и повторното въвеждане в изборителните комисии и изчислителните пунктове на данните от протоколите с резултатите от гласуването на секционните изборителни комисии; при въвеждането на данните може да присъства само един наблюдател от една и съща организация;
- Получат срещу подпис копие от протокола за съответния вид избор с резултатите от гласуването в изборителната секция, както и с резултатите от гласуването в района;
- Подават жалби и сигнали за нарушения на изборния процес;
- Извършват одит и проверка на системата за машинно гласуване;
- Присъстват на всички останали етапи от изборния процес.
- В една изборителна секция може да присъстват най-много двама наблюдатели от една и съща организация, като в изборното помещение може да присъства само един от тях. Наблюдателите не са обвързани с конкретна изборителна секция.
- Наблюдателите имат право да гласуват с удостоверение за гласуване на друго място, издадено по реда на чл. 34 от ИК (Приложение № 22 от изборните книжа).
- Държавните и местните органи и техните администрации и изборителните комисии са длъжни да оказват съдействие на наблюдателите и да им предоставят при поискване сведения и документи във връзка с изпълнение на правомощията им.

- През всички етапи от изборния процес наблюдателят се легитимира с издаденото му удостоверение. Удостоверението се издава в един екземпляр.
- В изборния ден наблюдателите са длъжни да носят само отличителни знаци по образец, утвърден от Централната изборителна комисия (приложение № 1 към Решение № 19-ЕП на ЦИК от 27.03.2014 г.). Наблюдателите, които носят отличителни знаци извън утвърдените от Централната изборителна комисия или не носят отличителни знаци, се отстраняват от изборителната секция с решение на секционната изборителна комисия. Решението може да се оспорва пред Общинската изборителна комисия или пред Централната изборителна комисия, когато се оспорва решение на секционна комисия извън страната. ОИК и ЦИК се произнасят незабавно. Решението не подлежи на обжалване.
- Едно лице не може да бъде едновременно наблюдател и анкетьор.
- Наблюдателят не може да бъде придружител.
- За дейността си наблюдателите не може да получават възнаграждение от партии, коалиции, инициативни комитети и техните кандидати.
- Наблюдателите осъществяват дейността си добросъвестно, като спазват законите на Република България, съответно на страната, в която се намират при осъществяване на дейността си и имат както правата и задълженията, изброени по-горе, така и други такива, произтичащи пряко или непряко от приложимия закон.

2. Сигнали /за нарушение/ и жалби /за обжалване на взето решение/ се подаваха до:

- До Изборната администрация – СИК, ОИК и ЦИК (за всички нарушения, извършени на Изборния кодекс).
- До органите на МВР и Прокуратура – за всички нарушения, извършени като престъпления в изборния ден и процес
- До общинските и областните администрации, в рамките на техните компетенции и отговорности за изборния процес.

Всички сигнали и жалби се осигуряват с писмен документ и където е възможно – с доказателствен материал (снимки, аудиозапис и видеофайлове). Наблюдателите подаваха

сигнали и жалби, когато лично са свидетели на нарушението, или са установили подадената информация за него.

3. На кого подавахме информация за нарушенията:

СИК – веднага и на място, с входящ номер.

ОИК – по възможност на хартиен носител, със заведен входящ номер. В някои от случаите бе използван и-мейла на съответния ОИК, но по-често се използваха хартиени носители и телефон;

ЦИК – чрез и-мейла на ЦИК, основно в случаите на нарушения на РИК;

МВР – всички структури по места на СДВР и ОДМВР, чрез информацията в съответните регионални сайтове, на открита телефонна линия на МВР - 02/98 222 32, факс: 02 982 56 46, тел.: 112, тел.: 166 и e-mail: izbor@mvr.bg.

Прокуратура: Телефоните и и-мейлите на всички дежурни прокурори в страната са публикувани на интернет страницата на Прокуратурата на РБ, на следния линк: <http://www.prb.bg/main/bg/News/3524/>

II. Гражданско наблюдение

1. Основни акценти от анализа на изборното наблюдение:

Стартът на Президентски избори 2016 започна изненадващо с промени в изборното законодателство. **19 дни** преди изборите отпадна ограничението за броя секции (35), но само за страните от Европейския съюз. Прие се и промяната да има повече от една урна в секция. Друга основна промяна, която се прие беше, че при президентски и кметски избори гласовете **"не подкрепям никого"** да се зачитат при определяне на избирателната активност и на резултатите.

И при тези избори българските граждани можеха да упражнят и правото си на глас в рамките на Референдум, иницииран от телевизионния водещ Станислав Трифонов и неговия екип. На 6 ноември хората, които упражниха правото си на глас, можеха да отговорят и на следните въпроси:

- *Подкрепяте ли народните представители да се избират с мажоритарна избирателна система с абсолютно мнозинство в два тура?*
- *Подкрепяте ли въвеждането на задължително гласуване на изборите и референдумите?*
- *Подкрепяте ли годишната държавна субсидия, отпускана за финансиране на политическите партии и коалициите, да бъде един лев за един получен действителен глас на последните парламентарни избори?*

Отново като че ли липсваше специфична информационна кампания от страна на ЦИК във връзка с референдума. Отново имаше неяснота по отношение на технологията на гласуване за президент и референдум, които се случват в един и същи ден. Отново бяха предвидени средства за разяснителна кампания по отношение на позициите ЗА или ПРОТИВ въпросите от референдума, но като цяло кампания по този повод не се забелязваше.

С промени в Изборния кодекс по-рано през годината, бе въведено за първи път и **задължително гласуване**. Освен когато избирателят не може да гласува заради

"уважителни причини" - отсъствие от страната по време на изборите, заболяване, учебна/служебна заетост и други непредвидени обстоятелства. Задължението не важи за възрастни хора над 70 години и лица с увреждания. Единствената санкция за негласуване е заличаването от съответния избирателен списък, но чак след две последователни негласувания на избори от един и същи вид.

Негласуването в избори не води до санкции, същевременно то може да бъде извинено с всякакъв документ без ограничения в срока – това беше обяснено на специална пресконференция от членовете на ЦИК.

Казус, с който се сблъскаха медиите и най-вече регионалните медии и интернет-сайтове бе решение на ЦИК, според което партиите и инициативните комитети, нямаха възможност да се рекламират в тях с държавни пари. Според Изборния кодекс всеки новорегистриран субект (или такъв, който не получава държавна субсидия) има право на 40 000 лева, получени от държавата, с които да рекламира позициите си по допитването или да представя кандидат-президентската си двойка в медиите.

На референдума за електронното гласуване бе установено, че редица инициативни комитети насочват сумите си само към един сайт, в който рекламата на практика е фиктивна. Експерти предупредиха, че по този начин се източват държавни средства, а ЦИК не успя да се противопостави, нито да установи формални нарушения.

Вместо да потърсят вариант за справяне с проблема, от ЦИК взеха решение да лишат интернет-сайтовете и регионалните медии от тази възможност.

Върховният административен съд отмени почти веднага решението на ЦИК, касаещо медийните пакети в регионални и интернет медии, но се наблюдаваше един период на вакуум, в който не се знаеше, имат ли право да рекламират партиите и инициативните комитети чрез тези медии или не.

Необходима промяна:

Осъществяване на ясна и подробна кампания от страна на ЦИК във връзка със задължителното гласуване.

- *Обръщане на по-голямо внимание на информационната кампания извън пределите на страната, особено по въпроси свързани с информиран избор на българите в чужбина.*
- *Яснота при използването на т. нар. медийни пакети за разяснителна кампания, касаеща въпрос, залегнал в национално допитване и ясни критерии, на които трябва да отговарят организациите и инициативните комитети, които желаят да участват в подобна разяснителна кампания.*

ПРОПУСКИ ПРИ ОРГАНИЗАЦИЯТА НА ИЗБОРНИЯ ДЕН И ОБУЧЕНИЕТО НА ИЗБОРНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ

Промяната на Изборния кодекс в последния момент лиши от възможността членовете на СИК да получат адекватна и навременна информация от Районните избирателни комисии относно начина на провеждане на избори и отчитане на резултатите. Изпаднахме в ситуация, в която ЦИК бе провела инструктажите на Районните комисии, които от своя страна пък вече бяха инструктивали част от комисиите по места. ЦИК отново не промени методиката си на обучение, въпреки създаденото още през 2014 година обучително звено, обученията бяха проведени под формата на двучасови инструктажи. Отново се изпадна в ситуация, в която ЦИК много стриктно и активно трябва да обучи всички РИК в страната във връзка с изборния процес, нещо което е почти невъзможно да бъде осъществено в рамките на един ден. Ако обучението на РИК премине в условия на дефицит на разяснения на Изборния кодекс и начина на гласуване, както и при недостатъчно разясняване на законодателството в частта за отчитане на резултатите, то може да се очаква и дефицити при последващите обучения на СИК, на каквито в последствие станахме и свидетели.

Въпреки създаденото обучително звено в ЦИК и приетите методически указания за работата му, за пореден път се наблюдаваха обучителни информационни срещи в традиционния формат. Въвеждането на методически указания за работата на звеното и включване в програмата за обучение на модули, отнасящи се до всички страни и участници в изборния процес, не бяха приложени в пълната си степен на практика. Отново сме свидетели на нежелание от страна на ЦИК да приеме качествено нов подход и да отвори системата към съвременни обучителни методи.

Следва да отбележим и пропуск в обучението на членовете на изборните администрации в чужбина. Разчитайки на мотивацията им за участие и самоподготовка, членовете на СИК в чужбина разполагат единствено с методически указания, по които да се готвят. Би било добре да се предприеме нов дистанционен подход, чрез който изборните администрации извън страната да получат нужното обучение и информация.

Необходима промяна:

- *Специално внимание и повече време, което да бъде отделено за обучението на членове на РИК и СИК. Привличане на експерти-обучители към обучителното звено на ЦИК; въвеждане на интерактивни методи на обучение; включване в обучителното звено и на местната изборна администрация чрез изграждане на звена в областните администрации; обучение на изборните администрации в чужбина чрез ползване на редица информационни технологии – живи връзки, конферентни разговори и др.*

ЛИПСА НА ПОСЛЕДОВАТЕЛНОСТ И НЕГЛИЖИРАЩО ОТНОШЕНИЕ ОТ СТРАНА НА ПАРТИИТЕ КЪМ ИЗБОРНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ

Президентските избори през 2016 не бяха изключение по отношение на съставите на Секционните избирателни комисии. Те бяха подменяни постоянно и в последния момент, което не е изненада за поведението на политическите партии. Голяма подмяна и наеявяване на членове на СИК се наблюдаваше и в самия изборен ден. В някои населени места едва се постигаше кворум, който да позволи на СИК да работи по провеждането на изборния процес. Не може да не бъде отбелязан и факта, че отново станахме свидетели на масово наеявяване на членове на СИК в деня за обучение.

Необходима промяна:

- *Въвеждане на задължителност на обучението за лица, заемащи място в съставите на СИК;*
- *Създаване на регистър на обучените членове на изборната администрация;*
- *Въвеждане на двустепенна система за обучение и отделни изисквания към нея – въвеждащо обучение за новоназначени членове на изборната администрация и продължаващо обучение за участници в нея;*

- Въвеждане на анкета /оценка, тестваща знанията на изборната администрация.

РЕГИСТРИРАНИ НАРУШЕНИЯ

- откъснати предварително бюлетини от кочана и откъснати предварително отрязъци, предварително поставени печати – едно от най-често срещаните нарушения;
- размазано мастило от печата и изцапани бюлетини;
- параваните, използвани за обособяване на кабините за гласуване са прозрачни и в непосредствена близост до членовете на СИК, застъпниците и др;
- извършено двойно гласуване - чрез бюлетина и после машинно;
- умишлено маркиране на бюлетини, с което се правят невалидни;
- Мейдстоун, Кентърбъри, Великобритания - Отворена СИК без наличие на председател и печат. Хората са възпрепятствани да гласуват и или се отказват, или отиват в СИК, намираща се в Чатам, където изборния процес минава нормално.
- масово разделяне на избирателни списъци, заради опашките и струпването на хора пред СИК;
- липса на химикал в тъмната стаичка;
- член на СИК е действащ общински съветник;
- СИК взела решение да не допуска анкетъори на социологическа агенция, да осъществяват проучване от типа Екзит Пол. Въпреки предоставените решения на СИК, както и всички необходими удостоверения за анкетъорите, то СИК решава да не допуска анкетъорите, гони ги извън периметъра на сградата и демонстрира грубо отношение;
- струпване на хора пред секцията и създаване на суматоха поради висока избирателна активност, което затруднява изборния процес;
- длъжностно лице от общинската администрация влиза по секции и преглежда списъците и си отбелязва кой е гласувал;
- невявяване на председател в 64 СИК във Видин;
- наличие само на една тъмна стаичка в изборно помещение;
- недопускане на наблюдател на ИСИ да проследи изборния процес ;

- образец на бюлетина поставен пред СИК със зачертан номер на политическа партия;
- масово отсъствие и липса на кворум в секционните изборителни комисии в страната;
- струпване на опашки и бавно протичане на избория процес в секции в чужбина. Лишаване от правото да гласуват изборители в Брюксел и Страсбург.

СИГНАЛИ И ЖАЛБИ В ИЗБОРНИЯ ДЕН

Голяма част от сигналите, подавани от наблюдателите, не бяха разглеждани от членовете на Секционните изборителни комисии. Не всички сигнали на наши наблюдатели, изпратени до РИК, получиха своя отговор.

РИК почти не използваха електронна комуникация в изборния ден, голяма част от тях не публикуваха сигналите и жалбите на интернет страниците си. РИК Перник дори отказа да разгледа жалба, изпратена по електронен път. Трябва да се отбележи, че имаше и Районни и Секционни изборителни комисии, с които нашите наблюдатели са работили в добро партньорство, членовете на които са реагирали на сигнали и жалби незабавно и са имали позитивно отношение към ролята на гражданските наблюдатели.

Тук пролича и липсата на внимание, което да е отделено специално за обучението на членовете на РИК, както и по-бавното вземане на решения от страна на ЦИК.

Необходима промяна:

- ✓ *Специално указание за работа със сигнали и жалби и начин на комуникирането им. Задължителност за въвеждането им в публичния регистър на РИК и ЦИК, както и обратна връзка/отговор на лицето, подало съответните сигнал/жалба. Подобряване на комуникацията между ЦИК и съответната РИК, при която е постъпил сигнала.*

За пореден път, като организация, наблюдаваща изборния процес, се сблъскваме с **голямо количество сгрешени и поправени протоколи от СИК**. Според част от гражданските наблюдатели на ИСИ, присъствали на броенето на бюлетини и попълването на протоколи, е имало остър дефицит на познания и информираност относно това как трябва да бъде попълнен съответния протокол. Подобен дефицит на информация и знания

от страна на членовете на СИК, е довел до голям брой сгрешени протоколи, както и побавна работа на СИК.

Приложение 1

ОБОБЩЕНА ИНФОРМАЦИЯ НА ОБЛАСТНИТЕ КООРДИНАТОРИ ОТ ПРОВЕДЕНО НАБЛЮДЕНИЕ НА ИЗБОРНИЯ ДЕН НА МЕСТНИ ИЗБОРИ И РЕФЕРЕНДУМ 2015

Населено място: Бургас

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Слаба подготовка на изборната администрация, на моменти дори некомпетентна. Работата на правителството и на местната власт отново не бе на ниво. В няколко от секциите в областта, съставът на СИК не беше пълен през целия ден. Бавната работа и некомпетентия от страна на СИК образува големи опашки от граждани.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

В някои от секциите, членовете на СИК не допускаха наблюдатели, които не са там от сутринта, което е категорично нарушение на правата на наблюдателите. След подаден сигнал до РИК, наблюдателите бяха пуснати. Наблюдавахме масово предварително късане на бюлетини, но след наша намеса и подаден устен сигнал, практиката се прекрати. Опит за допускане на неграмотна жена да гласува с придружител. След наша намеса, придружителят не бе допуснат.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Сигналите са подавани устно към СИК и РИК, след които се преустановяваха неправомерните действия на комисията. За всички сигнали и нарушения е информиран и екипът на ИСИ

Населено място: Варна

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Изборните комисии, наблюдавани от представители на ИСИ бяха добре подготвени и изпълняваха съвестно своята работа. Наблюдателите обясняваха на председатели и

членове на комисиите, че тяхната цел е подпомагане на процеса, а не пречене. Мнението на наблюдателите бе зачитано и решения по казуси не се вземаха без участието на представител на ИСИ

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

По време на първи тур /06.11.16/ бяха констатирани следните нарушения и казуси:

- Председател на СИК бе накарал членовете на комисията да подпишат празни протоколи още през деня;
- Допуснат избирател да гласува, без името му да е в избирателния списък. Няма и основания за дописване в списъка. След консултация в ЦИК, направена от наблюдател на ИСИ казуса бе протоколиран и отчетен пред РИК

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Устни сигнали към СИК и РИК. Консултация с ЦИК по определен казус.

Населено място: Видин

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Слаба подготовка от страна на изборната администрация и липса на координираност между отделните институции, ангажирани в изборите.

Наблюдатели от ИСИ бяха обучени и имаха по един екземпляр от изборният кодекс за да могат на място да проверяват всички съмнителни за тях неща, за които не са сигурни, за да сигнализират своевременно.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

- При откриване на изборният ден в секция № 64 във Видин не се е явил председателя на СИК, но останалите членове са били на лице и секцията е открита от зам. председателя. По - късно през деня председателят беше заменен с решение на РИК;
- Агитация близо до секции във Видин;
- Опит за манипулация на протокола. Умишлено записване на различни числа. След намеса на наблюдатели на ИСИ, бюлетините бяха преброени отново и записани коректно.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

- Държахме връзка с всички области и следяхме за честното протичане на изборите. За констатираните нарушения веднага сигнализирахме отговорните институции.

Населено място: Враца

1. *Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):*

Добре подготвена изборна администрация. Добре подготвени избори от страна на общинската администрация.

2. *Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:*

Незначителни нарушения, които след наша намеса бяха преустановявани.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Комуникирахме през целия ден с екипа на ИСИ.

Населено място: Габрово

1. *Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):*

Отчетено бе нарушение за злоупотреба с власт. Кмет на кметство, който е административен отговорник в селската секция, следейки избирателна активност си позволява напътстване за кого да се гласува и напомняне на гражданите да отидат да гласуват. (село Поповци)

2. *Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:*

- Предварително разпластяване на бюлетини; в няколко секции (35, 69, 76) в Габрово , при устна забележка от наша страна беше прекратено;

- В секция 38 в Габрово беше разделен списъка на имащите право на глас. Сигнализирахме РИК и списъкът беше съединен отново.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Подадени устни сигнали до членовете на комисиите. Както и такъв до РИК Габрово.

Населено място: гр. Кърджали

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

По – скоро нормална изборна обстановка. Наблюдавахме секции, в които се провежда машинно гласуване. Мнението на наблюдателите от ИСИ е, че то е по-бързо, но когато човек се забави или се обърка, машината пуска празна бюлетина и така лишава от повторно гласуване избирателя.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

Няма съществени нарушения. Констатирахме диктуване на данни, липса на членове и подмяната им в последния момент.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Подадени устни сигнали до членове на СИК. Поддържане на връзка през целия ден с екипа на ИСИ.

Населено място: Кюстендил

1. Обща оценка

Сравнително добра организация от страна на Общинската администрация. Нямаше сигнали за проблеми с придвижването на членовете на СИК от и до СИК. В организацията на помещенията нямаше установени проблеми. В РИК работата беше добре организирана, нямаше опашки и забавяния. Органите на МВР бяха на своите места и подпомагаха работата на СИК и РИК.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

В изборния ден наблюдателите на ИСИ констатираха различни нарушения. В СИК 19 в град Кюстендил на по-малко от 50 метра бяха разлепени агитационни материали.

Представители на ИСИ констатираха организирано извозване на роми към СИК. Отчетен бе проблем със сканиращите устройства, като тонерът на устройствата свършваше много бързо. В СИК в гр. Кюстендил на бюлетина образец, закачена на таблото пред изборното помещение с химикал бе отбелязан вот за определена партия. След устен сигнал от наблюдател на ИСИ до председателя на СИК, бюлетината е сменена.

3. Извършени практически действия.

В района на смесените СИК (в Ромския квартал няма СИК те са изнесени и са от смесен характер, като са разпределени в различни квартали на града) в град Кюстендил е констатирано организирано извозване на роми към секциите. Филип Райков (наблюдател на ИСИ) е подал жалба до Районна Прокуратура Кюстендил с входящ №257 от 06.11.2016г. До момента нямаме писмен отговор на жалбата от Районна Прокуратура Кюстендил. Любослав Стоименов (наблюдател от ИСИ) е подал сигнал на телефонен номер 112 за организирано извозване на роми от кв. Изток до СИК за гласуване. Органите на МВР Кюстендил са взели незабавни мерки и извозването е прекратено. Любослав Стоименов е дал обяснения и в писмен вид пред органите на МВР Кюстендил.

Населено място: Област Ловеч

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Добре организиран изборен процес от страна на Общинската администрация. Сравнително подготвени членове на СИК.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:Нямаше констатирани нарушения

Липса на отличителни знаци на представители на партии. Диктуване на данни. След наша намеса, нарушенията са предотвратени.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Устна намеса и сигнализиране от страна на наблюдателите на ИСИ.

Населено място: Пазарджик

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Нямаше констатирани съществени проблеми. Спазваха се предварително обявените графици при получаване на изборните книжа. Имаше доста по - малко застъпници и наблюдатели в самия изборен ден. Характерно беше лутане на избирателите и търсене в коя секция да гласуват заради промяна в някои секции (закрити, а други - новооткрити).

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

- Пускане на бюлетината за референдума в урната за президент;
- Няколко човека сортират и броят бюлетините след края на изборния ден, а не само един, както е записано в Изборния кодекс;
- Диктуване на лични данни на глас;
- Сбърканна информационна табела за машинното гласуване, след сигнал до РИК бяха взети мерки и табелата бе сменена;
- Масово копията на протоколите бяха без печат и подписи на членовете на СИК. Даваха се копия само на част от протоколите, тази със самите резултати.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Подаден е 1 сигнал (вх. Номер 275/ 05.11.2016), по е-майл до РИК. Няколко устни сигнала до председатели на СИК в областта.

Населено място: област Перник

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Слаба подготовка и организация на изборния ден от страна на местната власт и областна администрация. Хаос при работата на РИК и СИК. Наблюдателите на ИСИ бяха добре подготвени и обучени.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

Масово предварително подписване на протоколите, още през деня. Разделяне на бюлетини от кочаните и подпечатване, с цел да става по – бързо. След наша намеса бюлетините се откъсваха от кочана, когато дойдеше избирател да гласува.

В една от секциите заснехме отворените протоколи и изпратихме доказателство в РИК, при което извикаха органите на реда и казаха, че нямаме право да сигнализираме и че от СИК могат да ги отворят когато поискат.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Подадени сигнали до РИК с копие до ЦИК, относно отварянето и предварително подписване на протоколите. РИК се произнесе, че сигналът се отхвърля поради несъстоятелност.

Населено място: Област Плевен

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Изборният процес бе добре подготвен. Нямахме предпоставки за хаос от страна на институциите, ангажирани в изборния ден.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

Успяхме да обхванем доста голям брой от секции. Целта ни бе да посетим такива, в които системно на всеки един избор има голям брой нарушения. Имаше констатирани нарушения, но след наша намеса, те бяха преустановени.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Подадени устни сигнали до СИК

Населено място: Пловдив град

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Администрацията този път работеше добре, съобрази се със спецификата на деня за получаване на изборните книжа, не злоупотребяваше с информация и се справяше бързо.

РИК 16 – Пловдив град е с нов председател, и определено се справиха по-добре от миналите избори. Реагираха бързо и справедливо на всеки сигнал или жалба.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

По време на изборния ден бяха констатирани две нарушения – недопускане /поради непознаване на измененията в ИК/ на избирател с увреждания и установен от избирател чужд подпис срещу неговото име в избирателен списък за президент. След изборния ден се установи още едно нарушение – избирателни списъци от СИК бяха намерени изхвърлени в контейнер за боклук.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

По сигнала за недопускане на избирател с увреждане е подадена жалба от представител на ИСИ до РИК и проблемът бе своевременно решен.

По сигнала за чужд подпис бе подаден сигнал до районна прокуратура и РИК. РИК излезе с решение, че е нарушение, но тъй като може да е станало случайно, председателят на СИК не носи административна отговорност, само е предупреден. Дадохме писмено обяснение на служители на криминална полиция от второ РУП. Чакаме все още резултатите от проверката.

По третия случай РИК установи, че изхвърлянето на списъците е станало случайно. Тъй като се касае за същата СИК, за която е подадена жалбата за недопускане на избирател с увреждания, тя ще бъде наблюдавана с приоритет на втория тур.

Населено място: Пловдив област

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Нямаше пряка или косвена намеса в работата ни от представителите на местната власт. Изборният ден протече сравнително спокойно. Работата през изборния ден на цялата общинска администрация беше добре организирана.

Всички наблюдатели, с които работихме бяха инструктирани за възможните, най – често наблюдавани нарушения, за които да следят в изборния ден.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

В две от секциите в община Карлово бе установено, че има родствена връзка между членовете на СИК. За случая бе подаден сигнал в РИК.

НАРУШЕНИЕ В СИК №, №19 и 20 в село Куртово Конаре, община Стамболийски, област Пловдив – секретар и член в момента са общински съветници, в Общински съвет Стамболийски, което пряко противоречи на императивната забрана на чл. 96, във връзка с чл. 66, ал.1, т. 2 от Изборния кодекс.

НАРУШЕНИЕ В СИК №7 в град Стамболийски, община Стамболийски, област Пловдив - Разделен на три части избирателен списък.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Подадени бяха няколко сигнала до РИК Пловдив област. Информирахме своевременно и екипът на ИСИ.

Населено място: Разград

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Създадена бе добра организация в изборния ден, впечатляваща активност на гласоподавателите и засилен контрол.

В някои СИК през деня се наблюдаваше значително увеличаване на гласоподавателите и създаване на струпване, което удължи срока за гласуване.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

В изборния ден са констатирани следните нарушения:

- Четене на глас на ЕГН на гласоподавателите;
- Забавяне откриването на изборния ден;
- При отваряне и броене на бюлетините в някои СИК се включиха повече от един член на СИК.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Не са подавани писмени жалби, но на посочените в т. 2 пропуски в изборния ден, са направени устни забележки от наблюдателите, които са взети под внимание.

Населено място: област Русе

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Общата оценка за проведените президентски избори 2016 в два тура за 19 МИР Русе е положителна. Организацията на РИК, на местната власт бе добра, за разлика от предходни избори. Нямаше излишно създаване на напрежение и затрудняване на работния процес по време на изборите и след това, при приемане на документи от секционните комисии и обработката им. Нямаше опашки в последния момент на изборните дни, копия от протоколите се предоставяха на желаещите участници в изборителния процес, като положително впечатление ми прави фактът, че на тези избори нямаше масови проблеми с принтерите, мастилото или поставянето на печати и подписи по копията на протоколите.

Когато няма организирано планиране на манипулация на вота от определени лица и организации, изборния процес преминава по-гладко, по-организирано и не се затруднява работата на администрацията, СИК, РИК и на всички други участници.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

В деня преди изборите за Президент и вицепрезидент на РБ на 1 тур наши наблюдатели присъстваха на приемането на документите на няколко СИК в 19 МИР Русе, както и при подготовките и запечатването на изборните помещения на СИК.

Информацията, подадена от наблюдателите ни по места е, че няма сериозни нарушения, само леки технически неточности и организационни разминавания, състоящи се във:

- В СИК 105, помещението беше запечатано преди оглед на полицаи и протоколът от полицаят се пишеше в коридора. При сигнал от наш наблюдател, помещението бе разпечатано, прозорците проверени и запечатано отново в присъствие на орган на МВР.

- В някои секции прозорците не бяха запечатани с необходимите подписани ленти, поради липса на достатъчно количество, но бяха проверени, че са заключени и вратите запечатани.

- В СИК 147, до входната врата липсваше залепена бюлетина ОБРАЗЕЦ. След отправена забележка до председателя беше поставена такава.

- В СИК 149, имаше поставена бюлетина ОБРАЗЕЦ, но бе откъсната от кочана заедно с номера на кочана. След направена забележка и разяснение. СИК 149 реши преди отваряне на секцията в изборния ден да сложи нова бюлетина ОБРАЗЕЦ и да се консултира с РИК Русе, как да процедира със сгрешената такава.

Имахме наблюдатели и в СИК с машинно гласуване, където не бяха открити нередности, освен забавянето с доставката и инсталацията на машините. Тези секции бяха запечатани към 20:30 часа.

В Русе наши наблюдатели нерядко констатираха нарушения, пропуски и неточности от страна на СИК, които наблюдаваха. Своевременно е подавана информация към координаторите за Русе и сме реагирали на момента. Имаше случай на устни, моментни сигнализирания, налагаше се в някои секции наши наблюдатели да обучават и консултират членове на СИК по самите процедури и процеси, както и да разясняваме методическите указания на СИК..

Нашите наблюдатели успяха да уловят някои от тях и реагирахме адекватно и активно – чрез устни сигнали, разговор с СИК, с писмени жалби до РИК Русе, както и до ЦИК, като дори имаме и подадено, заснето и впоследствие излъчено оплакване пред местна медия, дадено непосредствено пред секционната изборителна комисия, където кметът на града щеше да упражни правото си на глас, минути преди той да пристигне.

Най - честите нарушения бяха разделяне на избирателните списъци, липса на информационни табла пред СИК, неприемане и зачитане на отправени устни сигнали от наши наблюдатели, както и отказ за приемане на писмени сигнали и жалби от СИК, поради което жалбите се подаваха директно към РИК, като дори имаме подадена жалба до РИК и ЦИК относно недопускане на писмена жалба от СИК 06 в града.

Лошо впечатление ни направи слабата теоретична и практична подготовка на част от членовете на СИК, както и опитите на друга част от членовете на СИК да използват това незнание в своя полза. Надявам се, сме успели да прекършим противозаконните им планове и действия в зародиш. Факт е, че след изборния ден не се извършиха масовите, станали вече практика фалшификации на протоколи, документи от СИК и т.н.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса):

Всички жалби пускани по имейл към РИК след това са подавани и на хартиен носител и прилагани към документацията на РИК с входящ номер. РИК е взела решения по наши жалби своевременно и е разпоредило съответни действия.

Освен гореизложените действия, наши наблюдатели извършиха и няколко „реактивни“ акции, проверявайки мигновено няколко предполагаемо проблемни секции в смесените райони на града, където се очакваше контролиран вот, струпване на опашки в края на деня, както и подмяна на химикалите в тъмните стайчки, събиране на лични карти и т.н.

Не бяха констатирани нарушения, но самата ударна поява и масово проверяване на всяка секция в тези училища и проверката на всяка СИК за състоянието на тъмната стаичка, смятаме, че стресира членовете ѝ и имаше респектирац и назидателен ефект.

Приложения към доклада:

1. Жалби, подадени към РИК;
2. Жалби, подадени към ЦИК;
3. Линк: Телевизионна новинарска емисия на ТВН Русе, излъчена на 13.11.2016г., съдържаща отразяване на констатирани нарушения на ИК в 06 СИК Русе от Цветелин Върбанов, координатор на наблюдателите от ИСИ пред медията, както и реакцията на кмета на града на място в секцията. /От 3:15 мин до 4:45 мин./

Населено място: Сливен

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Започвам с нещо добро - вашата работа! От там нататък всичко беше под всякаква критика – решенията в РИК-Сливен бяха напълно необосновани, обученията, които са провеждали на СИК са в несъответствие с Изборния кодекс. От общинската администрация не забелязахме съдействие и адекватни действия.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

Бяха установени множество нарушения от неправилни указания, някои от които РИК са дали, например – химикала да не бъде в тъмната стаичка, а да се подава на съответния

човек преди да влезе вътре; да попълват началните страници на протоколите и да ги подписват още в началото на деня; в повечето секции в гр. Сливен бюлетините се късаха и се подпечатваха предварително.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Сигнали бяха подавани до председателите на СИК както устно, така и писмено. Електронни сигнали не сме пускали, на хартиен носител – до РИК, отговор пристигаше до час. Комуникацията с ИСИ беше много добра, благодаря Ви че се отзовавахте толкова бързо в напрегнати ситуации.

Населено място: Смолян

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Изборният ден премина сравнително спокойно, въпреки констатираните нарушения. Работата с РИК-Смолян протичаше лесно и без напрежение, в дух на сърудничество. Всички сигнали и жалби бяха обработени навреме. Администрацията беше подготвила принтерите, но за съжаление някои от изборните помещения не отговаряха на изискванията за провеждане на избори, или бяха прекалено малки и част от членовете на СИК или поне застъпници/наблюдатели трябваше да бъдат извън помещението, или помещенията не бяха добре отоплени/осветени.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

- Помещението на една от секциите в града беше прекалено малко и нямаше място за всички членове на секционната комисия. – Подаден сигнал в РИК, след което се взе решение при евентуален балотаж да се смени помещението.
- Друго нарушение, за което подадохме сигнал в РИК беше за двойно гласуване – един път с бюлетина и един път машинно. – Бяхме разпитани от органите на реда, същевременно лицето си е признало, че е гласувал два пъти.
- Секционна комисия, която имаше предварително откъснати и подпечатани бюлетини. – отправено устно нарушение, след което комисията си взе забележка и при повторно посещение нямаше нарушение.

- Секционна комисия, която при обработката на бюлетините се включи цялата комисия, а не един член от нея. – подаден сигнал до председателя на СИК да вземе мерки и да вземат решение в разпределението на задачите на всеки един член от СИК. След, което бяха подадени сигнал и жалба да се спазват указанията това и обработката на бюлетини да се извършва от един член определен с решение на самата комисия.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Подадени са сигнали и жалби до РИК (имаме копие от тях), като за тях има решения.

Населено място: Хасково

1. Обща оценка

Работата на СИК и Общинска администрация в наблюдаваните от нас секции беше добра. Нямаше сериозни нарушения по време на изборния ден, с изключения на технически проблеми, като неработещи телефони и принтиращи устройства. Членовете на СИК бяха на ниво, с изключение на единични случаи, които не бяха подготвени.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

В една от секциите в гр.Харманли имаше сигнал за струпване на големи групи хора и съмнения за контролиран вот, но при проверка от наша страна всичко изглеждаше нормално. В Тополовград имаше агресивно поведение и недопускане на анкетьори от страна на зам.председателя на СИК № 263200006. Подадена бе Жалба до РИК.

3. Извършени практически действия:

Подадени сигнали до СИК и РИК. Целодневно общуване с щаба на ИСИ

Населено място: Шумен

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Сравнително спокойно протичане на изборния ден. Отново констатирахме незнание, или неприлагане на наученото от РИК в изборния ден. Малките нарушения, които са със съществено значение, като разделяне на списъците, проверката на химикала в тъмната стая, съвместно даване на бюлетини и за двата вота за тези, при които наблюдавахме не

бяха важни и не биха променили работата през деня, според тях. Като разбира се това се случва само на определени места, не е масова ситуация. Сравнително спокойно преминаха изборите, като изключим болшинството хора, които не намаляваха пред изборните секции, с желание да дадат своя глас. Направи ни впечатление, че ПП „ГЕРБ“ са подменили голяма част от членовете на СИК тази година, не сме търсили конкретна причина, тъй като обикновено хората в комисии често са едни и същи години или поне няколко избора под ред. Относно наблюдението: опитахме се да обхванем по – големите секции, предвид ресурса, с който разполагахме, за да бъдем обективни и в пълна степен да проследим изборния ден и възможните нарушения, които най – често се случват там.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

Както споменах по – горе: най – чести нарушения бяха – разделяне на избирателния списък, несправяне със струпването на хора пред секцията, на няколко пъти изричане на глас на данни на избиратели, без да има определена причина. В една от секциите двама души бяха с роднинска връзка помежду си /майка и дъщеря/, като застъпник беше детето на дъщерята от същата партия /БСП/, което установих в последствие. Липсваха в голяма част застъпници на определени партии, или идваха и си тръгваха на няколко пъти в рамките на деня. Доста често се даваха бюлетини за двата избора, без избирателят да е поискал това, или без да вземат предвид неговото мнение.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

За всяко едно констатирано нарушение, всеки наблюдател е подавал устен сигнал до председателя на СИК. До РИК бе подаден сигнал относно даване на бюлетини за двата избора, без избирателя да е поискал това и още един сигнал до РИК, относно съмнителен бус, който разкарва хора в целия град в различни секции. На сигнала, относно разделянето на списъците, председателят заяви, че не знае, че не трябва да бъде разделян, но не могат да работят по друг начин /отново това беше масова практика/. При констатираната липса на химикал, председателят на СИК реагира веднага. През целия ден имаше комуникация между наблюдателите, за обмяна на видяното и ситуацията в различните секции.

Населено място: Ямбол

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Администрацията в общината си беше свършила отлично работата, както в деня на изборите така и в деня на получаване на материалите. Областна администрация също, бе създала добра организация относно приемането на бюлетините в РИК – Ямбол.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

Няма сериозни констатирани нарушения и възникнали проблеми.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Бяха подадени единствено усти забележки и сигнали, които се взимаха веднага в предвид.

Населено място: Стара Загора

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Слаба подготовка и хаос в работата на органите на държавната и местна власт. Възникнали технически проблеми в секции с машинно гласуване.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

През целия ден в различни секции установихме, че протоколите са предварително попълнени и подписани. В много от изборните комисии бяха разделени изборителни списъци на няколко части.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Имаме 19 подадени сигнала 17 за предварително попълнена първа страница на протокола , 1 за разделен изборителен списък и 1 за предварително подписани от комисията протоколи. Сигналите са подадени до РИК на хартиен носител. Поддържахме контакт с офиса на ИСИ през целия ден.

Населено място: Благоевград

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Работата през изборният ден в община Белица на цялата общинска администрация беше много добре организирана и адекватна. Сравнително спокойно протичане на изборния ден.

В община Благоевград се наблюдаваше добра организация на изборния ден. Новооткритата СИК 109 в града бе настанена в много малка стая. Членове на СИК стояха буквално до тъмната стаичка.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

Сериозни проблеми в община Белица не бяха констатирани, изборният ден премина спокойно, имаше малки изключения, но с наша намеса бяха бързо коригирани.

В секции в община Благоевград констатирахме не откъснат отрязък на бюлетината образец. Диктуване на имената на гласоподавателите, за да се отбелязват на двата списъка. В СИК 71 в града се караха гласуващите да се разписват в списъците още преди да са гласували.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса).

След устана забележка в СИК 71 в Благоевград, комисията преустанови практиката да кара гласуващите да се разписват предварително в списъците и да се диктуват имената. След устана забележка, няколко СИК-ове откъснаха малкия отрязък на бюлетината образец.

Населено място: София област

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Администрацията този път работеше добре, при получаване на изборните книжа нямаше никакви проблеми, в самият изборен ден гласуването протичаше нормално, и членовете на комисиите се справяха доста бързо и добре.

Работата на РИК София област също бе адекватна и навременна.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

По време на изборния ден в секции в Елин Пелин бяха констатирани две нарушения – комисията започна работа, без явяване на секретаря в изборния ден, при което председателят на комисията се бе подписал срещу името му.

Друго срещано нарушение бе, че действащи общински съветници бяха членове на СИК. В община Етрополе имаше грешка при отбелязване на номерата на секциите. Вместо 2618xxxx администрацията беше допуснала техническа грешка като бе отбелязан район 2318xxxx. Тази грешка беше своевременно отстранена още в на 05.11.16г. В община Ботевград имаше проблем с агитационни материали в близост до секциите, но той бе решен в деня за размисъл.

През целия ден в община Златица и община Правец нямаше ток в почти всички секции.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

За установените нарушения бяха подадени сигнали до РИК София област. С навременна реакция от тяхна страна, нарушенията бяха отстранени. Подаден устен бе сигнал до общинска администрация за грешка с номерата на секциите в община Етрополе. Относно спреният ток, наблюдатели на ИСИ подадоха сигнал до ЧЕЗ, с молба за незабавно изпращане на екипи, които да отстранят повредите.

Населено място: Добрич

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

В община Тервел се спазваше предварително обявения график при предаването на изборните книжа. Получи се забавяне, поради не явяване на някои от членовете на СИК.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

В изборния ден, сериозни нарушение не са констатирани. С изключение на това, че се диктуваха личните данни на избирателите, но след направена устна забележка от

наблюдател на ИСИ, това бе преустановено. Проблем на СИК създаде отчитането на резултатите от референдума.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Подадени устни забележки към СИК.

Населено място: Велико Търново

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Добра подготовка на изборния ден. Сравнително адекватни и добре обучени членове на СИК.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

Констатирани бяха несъществени нарушения, които след наша намеса бяха преустановявани.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Устни сигнали до СИК.

Населено място: София

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Избирният ден беше сравнително спокоен. Работата на всички институции, завти в изборния ден бе на ниво. Получавахме навременно съдействие при възникнали въпроси и проблеми.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

- В списъка на подвижна СИК на 24 МИР, която освен район Оборище трябва да обслужва още 3 района, са записани 71 адреса за изборния ден, което

означава около 12 минути за придвижване, посещение на адрес и гласуване на избирател при удължено работно време /решение на ЦИК!/ от 6.00 до 21.00ч. Неизпълнимостта на задачата води до напускане на членове на СИК. Документите след 2 часа забавяне са приети от 2 члена на СИК, а помещението е запечатано в присъствието на 3-ма. Очаква се поне половината задължени да гласуват избиратели да не могат да го направят. Не е ясно защо РИК не формирала поне още 2 подвижни СИК. Подадена е жалба в РИК.

- В район Оборище имаше забавяне на раздаване на изборните документи, но все пак завърши до 19.00 часа. Причината вероятно беше т.1 при която представителя на РИК се забави около 2 часа.
- В Музикалната академия има СИК която е в много малко помещение, което не разполага с място за тъмни стаички, маси за СИК, места за СИК, наблюдатели и гласуващи.
- В район Искър в 69 и 89 училище, полицията е отказала достъп до СИК на представители на ИК под предлог, че на пълномощните им няма печати. Подадени са жалби в РИК от тези представители. Получени са уверения, че нарушенията няма да се повторят.
- Непосредствено до списъците на избиратели от район Оборище на ул.Дондуков са поставени плакати на Ц.Цачева.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Подадени сигнали и няколко жалби до РИК 24 в София, както и до ЦИК.

Населено място: гр.Силистра

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Изборният ден бе сравнително добре организиран. Нямаше хаос в изборните помещения. В различни части на областта забелязахме извозване на роми. Веднага подадохме сигнал до Прокуратурата.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

Констатирахме технически проблеми с принтерите. Масилото свършваше изключително бързо. Също така, голяма част от СИК по места не бяха в пълния си състав. Наложихме спешна смяна на членове в последния момент.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Подадени устни сигнали до СИК. Подаден сигнал за съмнения за контролиран вот в Прокуратурата.

Населено място: Търговище

1. Обща оценка (кратко текстово описание за работата на администрацията, на правителството, на местната власт, на нашата работа):

Изборният ден бе сравнително добре организиран. Технически не бе добре организирано машинното гласуване. Членовете на СИК бяха получили адекватно обучение, което наложи наблюдателите на ИСИ да се намесват при решаването на конкретни казуси.

2. Възникнали проблеми, констатирани нарушения, факти:

Голяма част от СИК по места не бяха в пълния си състав. В няколко секции в града имаше действащи общински съветници, които бяха част от изборната администрация, което е забранено според Изборния кодекс.

Констатирахме диктуване на лични данни и забавяне при гласуването, което доведе до образуване на опашки пред изборните помещения.

3. Извършени практически действия (подадени сигнали, до кого, как – хартиен, електронен носител, устно, обратна връзка по сигналите, комуникация с ИСИ и други участници в процеса)

Подадени устни сигнали до СИК и РИК.

Информация от наблюдателите в чужбина:

Стотици българи в Белгия и Франция не успяха да упражнят конституционното си право и гражданското си задължение (гражданско задължение по силата на промените в Изборния кодекс, влезли в сила от май 2016) да гласуват на президентските избори 2016.

Причината НЕ беше липсата на желание от страна на българските гласоподаватели, живеещи в чужбина. Причината беше целенасоченото им възпрепятстване посредством новоприетите промени в Изборния кодекс, за които българите в чужбина не бяха уведомени, поради липса на информационна кампания.

Според промените в ИК и конкретно Чл. 151 - откриването на допълнителна избирателна секция в чужбина може да бъде осъществено единствено, когато са постъпили минимум 500 граждански заявления. Броят на гражданските заявления надхвърля значително изискванията за страната, както и предходните изисквания според Кодекса. Самият текст в Изборния кодекс е в противоречие с приетия закон за задължително гласуване и други разпоредби в закона, описани по-надолу в текста. След като гласуването става задължително, държавните органи, в частност ЦИК, би трябвало да предвидят по-висока избирателна активност от средната за чужбина. Това предполага увеличаване, а НЕ ограничаване броя на избирателните секции (също предвид опцията за двойно гласуване - президентски избори + референдум).

В Брюксел Алина Гъркова бе наблюдател на ИСИ в секцията в Постоянното Представителство на Република България (ПП). Членове на СИК там споделиха, че опитът им по време на предходни избори показва, че в Брюксел гласуват между 2-3 000 гласоподаватели. Според новия ИК, който би трябвало да предвиди увеличаване на избирателната активност както в страната, така и в чужбина обаче, отворената в Брюксел секция в ПП позволи едва на 900 български граждани да изпълнят своя дълг и да упражнят своето конституционно право.

ЦИК е наясно за средната избирателна активност в Брюксел и Страсбург. Въпреки сигналите, които гражданите, наблюдателите и СИК подадохме към ЦИК относно липсата на капацитет да бъдат обслужени всички, това не беше коригирано.

В края на деня се оказа, че членовете на СИК, които имаха добрата воля да продължат обслужването на граждани и след срока (които работиха без нарушение и без почивки по време на целия изборен ден), бяха блокирани от ЦИК, тъй като нерегламентирано удължаване на изборния ден би било счетено за нарушение от страна на СИК.

От друга страна, осъществено беше нарушение на граждански и конституционни права, като беше отказано правото на гражданите да гласуват, независимо че те бяха

пристигнали в законово регламентираното време (преди 20 часа). Техните граждански права бяха нарушени и поради факта, че личните им карти не бяха събрани (въпреки изискването на Изборния кодекс). СИК отказа да издаде удостоверение на гражданите, чиито документи за самоличност не бяха приети. По този начин гражданите бяха лишени и от легитимното доказателство, че са присъствали в изборната секция в законово установените срокове.

Базирайки се на наблюденията от изборния ден в Брюксел и Страсбург, както и на фактите, че стотици българи, чакали между 3-4 часа в законоустановените срокове, не бяха допуснати да гласуват, мога да заключа, че промените (и наличието на противоречия), приети в текста на Изборния кодекс, целят умишлено ограничаване на гражданското участие на българите в чужбина.

Проект „Мониторинг на президентски избори 2016” се реализира от:

Фондация за европейски прогресивни изследвания (ФЕПС)

Foundation for European Progressive Studies (FEPS)

1000 - Bruxelles - Belgique

„Rue Montoyer” 40

tel.: +32 2 234 69 00

fax: +32 2 280 03 83

web: www.feps-europe.eu

e-mail: info@feps-europe.eu

Институт за социална интеграция (ИСИ)

Institute for Social Integration (ISI)

1000 София, България

Ул. „Триадица” 5Б, етаж 6, офис 600

тел./факс: +3592 983 69 22

web: www.isi-bg.org

e-mail: ifsi.bulgaria@gmail.com

За дейности, свързани с изборния мониторинг: isi.izbori@gmail.com